

AIKUISTUMISPROSESSIN KESKELLÄ
Pohdintaa aikuisuudesta keskusteluiden valossa

Riitta Karvinen
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian
laitos
Sosiologian pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Huhtikuu 2008

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO/ YHTEISKUNTATIETEELLINEN
TIEDEKUNTA/ YHTEISKUNTATIETEIDEN JA FILOSOFIAN LAITOS

PRO GRADU- TUTKIELMA

Tekijä:	Riitta Karvinen
Työn nimi:	Keskustelua keskellä aikuistumisprosessia
Ohjaaja:	Jyrki Jyrkämä
Tieteenala:	Sosiologia
Aika ja julkaisupaikka:	Kevät 2008 Jyväskylän yliopisto
Sivumäärä:	75 sivua

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa luodaan katsaus aikuistumisen käsitteeseen ja siihen liittyviin teorioihin sekä psykologisesta että sosiologisesta näkökulmasta. Näin katetaan aiheeseen liittyvät sekä yksilökohtainen että ryhmäkohtainen lähestymistapa.

Tutkimuksessa tarkastellaan keskustelupalstan aineistoa erilaisiin aikuistumiseen liittyvissä keskusteluissa niiden puheenvuorojen kautta. Puheenvuoroissa käsitellään subjektiivisia tuntemuksia ja käsityksiä ikään, aikuistumiseen ja ihmisenä kasvamiseen ja kehittymiseen liittyen. Aineistona on suomalaisen Cosmopolitan – lehden netissä oleva yleinen keskustelufoorumi ja sieltä 9 valikoitua aihealuetta. Keskustelut on tulostettu lokakuussa 2007. Aineistoa tarkastellaan Jeffrey Jensen Arnettin teorian orastavasta aikuisuudesta (emerging adulthood) valossa.

Keskusteluiden puheenvuoroista on tulkittavissa keskellä aikuistumisprosessia olevien mietteitä omasta itsestään ja ympäristöstään. Aikuistuminen on tilannesidonnaista ja samaan aikaan voidaan toisaalta sekä tuntea muutoksia että ennallaan olemista. Keskustelupalstat tuntuvat toimivat hyvin välineinä käsitellä omia tunteitaan ja reflektoinnin kautta lisätä omaa tuntemustaan ja ympäröivän todellisuuden tiedostamista. aikuistumisprosessin keskellä.

ASIASANAT: aikuistuminen, yksilökehitys, Jeffrey Jensen Arnett, keskustelupalstat

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. AIKUISTUMINEN PSYKOLOGISESTA NÄKÖKULMASTA	
2.1 Yksilön kehittyminen	5
2.2 Kehitystehtävät	7
2.3 Siirtymien myötä aikuisuuteen	8
3. AIKUISTUMINEN SOSIOLOGISESTA NÄKÖKULMASTA	
3.1 Iän merkitys	9
3.2 Elämäkulkukoulukunta	13
3.3 Ajallisuus ja vertailu	15
3.4 Sosiaaliset rakenteet	16
3.5 Kehitys eri tasoilla	17
3.6 Elämän kronologisuus	18
3.7 Traditiot	19
3.8 Pääteasemana aikuisuus	20
4. AIKUISTUMISPROSESSI	
4.1 Orastava aikuisuus	22
4.2 Miten aikuisuus määritellään	24
4.3 Sosiaalistamisen mallit	25

5. TUTKIMUSAINEISTO

5.1 Aineiston valintakriteerit ja aineiston käsittely	27
5.2 Keskustelut	28
5.2.1 Onko sinulla paineita tulevaisuudesta	28
5.2.2 Minkä ikäinen haluaisit olla	35
5.2.3 Minkä ikäiseltä näytät	40
5.2.4 Ajan kuluminen	45
5.2.5 Vanhuus	50
5.2.6 Mihin pyrit elämässäsi	54
5.2.7 Mitä haluaisitte muuttaa itsessänne	60
5.2.8 Miten minusta parempi ihminen	62
5.2.9 Muutto lapsuuden kodista uuteen kotiin	65

6. YHTEENVETO JA ARVIOINTI

LÄHDELUETTELO

1. JOHDANTO

Muuttuvassa maailmassa muuttuvat myös monet mittarit, joilla elämää mitataan. Elämän aikatauluja on päivitetty uudelleen ja ne ovat jatkuvan muutoksen alaisina. Se, mikä joskus ennen oli itsestäänselvyys tai yleinen käytäntö, ei välttämättä ole sitä enää. Elämän moninaisuus antaa vapaammat kädet itsensä toteuttamiseen ja oman elämän arviointiin ja muuttamiseen. Vaikka nykyinen omaa elämäntapaa, life styleä, korostava käsitys ihmisen persoonasta on korostetusti esillä, on ikä edelleen merkittävä tekijä kun ihmisen määrittelee itseään. Kronologista ikää vasten peilataan elämää, tekoja ja ajatuksia. Valintojen vapaus voi olla toisaalta näennäistä; se mikä on luonnollista ja sallittua tietyn ikäiselle, voidaan katsoa sopimattomaksi jonkin toisen ikäiselle ihmiselle.

Psykologiassa käytetään suuntaa-antavina edelleenkin useita ihmisen elämänvaiheisiin ja ikään sidottuja määrittelyjä. Ihmisen elämä jaetaan erilaisiin jaksoihin, joihin katsotaan liittyvän tiettyjä ihmisen kehityksen kannalta oleellisia asioita jotka tulee läpikäydä. Käytetään näistä tehtävistä sitten mitä nimitystä tahansa, yhteisenä tekijänä niille nähdään se, että tietyt kehitysprosessit käydään läpi tiettyinä niille luonnollisina pidettyinä ajankohtina, jotta ihmisen kehitys jatkuu suotuisana. Ongelmien ja kriisien katsotaan johtuvan siitä, ettei ihminen ole jostain syystä pystynyt käymään vaiheita oikeassa aikataulussa läpi.

Nimenomaan aikuisuudesta kertovia tutkimuksia ei ole tehty kovin runsaasti. Tutkimus kohdistuu enemmänkin jonkin tietyn elämänvaiheen tutkimiseen. Lapsuus, nuoruus ja vanhuus ovat ehkä selkeämmin rajattavia tutkimuskohteita. Toisaalta aikuisuuden määrittelemisen on haasteellista; miten määritellään aikuinen tai aikuistuva ihminen. Aikuisuus on se laaja kirjo elämää nuoruuden ja vanhuuden välissä, mutta rajat lienevät vähintäänkin häilyvät. Voiko olla olemassa mitään tarkkoja ikärajoja, joilla aikuisuus ankkuroitaisiin osaksi ihmisen persoonallisuutta ja elämää. Miten voidaan erotella aikuinen ja ei-aikuinen ja milloin on kyseessä esimerkiksi lapsellinen aikuinen. Ihminen toimii monella eri areenalla, joissa kaikissa pätevät omat sääntönsä ja käytäntönsä. Voisiko aikuisuus olla tilannesidonnaista.

Aikuiseksi kasvaminen on sekä oman itsen että paikkansa hakemisen ja löytämisen periodi. Kulttuurisestikin on määritelty erilaisia ikään liittyviä kriisejä, kuten uhmaikä, murrosikä ja esimerkiksi kolmenkymppin kriisi. Tuntisimmeko jotain kriisiä, jos emme olisi kuulleetkaan siitä. Olisiko niin, että useimmiten huolta eivät niinkään aiheuta fyysiset muutokset, joista suurinta osaa ei voida edes itse tuntea. Huolta aiheuttaa ehkä pikemminkin oman elämän vertaaminen yhteiskunnassa vallitsevaan yleiseen normatiiviseen elämäntapaan. Perinteinen koulu - opiskelu - työ - perhe-elämän aikataulut voidaan kokea ahdistavana tai itselle sopimattomana. Kysymyksiä voi herättää tietynlaisen elämäntavan tai harrastuksen valitseminen. Opiskelu-elämään voi kuulua kämpäkavereiden kanssa asuminen, mutta onko se aikuisen ihmisen valinta. Tai missä menee ikäraja monien ns. extreme -harrastusten kohdalla.

Valinnat omien toiveiden ja ympäristön vaatimusten välissä mietityttävät kaikenikäisiä. Valinnat ovat vapaita yhteiskunnan asettamien normien rajoissa. Aikuiseksi kasvamiseen kuuluu monien ympäriltä annettujen asioiden kyseenalaistaminen. Erilaiset kokeilut yksityis- ja työelämään liittyen mahdollistavat oman itsen kasvun aikuiseksi. Näin ollen aikuisuus on pikemminkin prosessi kuin kertaluonteinen, tiettyyn ikään sidottu tapahtuma. Prosessiluonteeseen kuuluu myös se, ettei kaikki etene suoraviivaisesti.

Tässä tutkimuksessa tutkin sitä, miten aikuistumisprosessia läpikäyvät ilmaisevat itseään erään nuortenlehden nettikeskustelupalstalla. Aloitan käymällä läpi yksilön kehitystä psykologisesta näkökulmasta ja sen jälkeen sosiologisesta näkökulmasta. Kaksi eri näkökulmaa on hyvä pitää mielessä, sillä vaikka ihmisen kehittyä ja kasvaa yksilöllisesti, hän ei tee sitä tyhjiössä, vaan monenlaisen eri ryhmän jäsenenä. Näin ollen aikuistuminenkin tapahtuu sekä biologisten että ympäristötekijöiden synteessä. Esittelen myös Jeffrey Jensen Arnettin teorian orastavasta aikuisuudesta (emerging adulthood), jossa yhdistyvät nuo kaksi eri näkökulmaa.

Tutkimus etenee niin, että teoriaosuuden jälkeen esittelen empiirisen aineiston valintaan ja analysointiin liittyviä tekijöitä. Pohdin myös tutkimusetiikkaa tämän nettiaineiston kannalta. Aineiston muodostavat erilaiset keskustelut ikään, aikuisuuteen ja oman elämän pohdintaan liittyvät keskustelut. Esittelen keskustelun otsikon ensin ja sen jälkeen tekstissä on sitaatteja ja niiden tulkintaa. Lopuksi teen yhteenvedon ja arvioinnin tästä tutkimustehtävästä aineistoiheen.

2. AIKUISTUMINEN PSYKOLOGISESTA NÄKÖKULMASTA

2.1 Yksilön kehittyminen

Erik H. Erikson jakaa ihmisen elämän kahdeksan eri vaiheeseen, joissa jokaisessa ihmisen on ratkaistava tiettyjä persoonallisuuteensa ja elämäänsä liittyviä asioita voidakseen edelleen kehittyä ja kypsyä ihmisenä. Nämä vaiheet ovat sekä ihmisen omaan biologiaan perustuvia että ulkopuolisiin, yhteiskunnan esittämiin vaatimuksiin perustuvia. Nuoreen aikuisuuteen (young adulthood) liittyvät teemat ovat intiimiyden ja eristyneisyyden asteet, jotka heijastuvat ihmisen kokemassa rakkaudessa. Kypsempään aikuisuuteen (maturity) liittyvät anteliaisuus ja itsekkyyks, jotka ilmenevät hoivan tarpeena ja sen kohteena olemisena. Kullekin ikävaiheelle tyypillisten teemojen käsittely on tarkoituksenmukainen juuri kyseisessä vaiheessa. Aina elämä ei kuitenkaan kulje tuon "lukujärjestyksen" mukaisesti ja asioita joudutaan käsittelemään eri vaiheessa kuin mihin ne olisivat kuuluneet. Nämä on tietenkin täysin mahdollista, mutta monimutkaisempaa kuin "oikeassa" vaiheessa tapahtuva käsittely. (Erikson 1978, 20 -25)

Setterstenin (2003, 18) mukaan kaikkiin elämän ajanjaksoihin kuuluu ainutlaatuisia ja tärkeitä kokemuksia, eikä mitään ajanjaksoa voida pitää toisia tärkeämpänä. Kun otetaan huomioon elämänmittainen kehitys, tiettyjä ajanjaksoja (esim. nuoruus, aikuisuus, vanhuus) ei voida ymmärtää toisista jaksoista erillisinä. Vaikka varhaiset kokemukset määrittävätkin myöhempää kehitystä, ei niitä voida pitää niin määräävinä, etteivätkö yksilöt voisi päästä niistä yli. Eri koulukuntia edustavien tutkijoiden tulisi integroida teoria ja tutkimus moninaisista elämän vaiheista. Tarvetta olisi tutkimukselle, jonka ensisijainen mielenkiinnon kohde olisi koko elämäkulun rakenteessa, järjestyksessä ja dynamiikassa.

Kehitystehtävän käsitteen on luonut amerikkalainen Robert J. Havighurst (1953). Hänen kehitystehtäväteoriansa tarkoitus on vastata kysymyksiin siitä, miten yksilön kasvu ja kehitys nivoutuvat ympäristön (perheen, koulun, toveriyhteisön ja yhteiskunnan) taholta tuleviin vaatimuksiin, rajoitteisiin ja tarpeisiin. (Kuusinen 2006, 311)

Charlotte Buhlerin (1933) teoria viidestä elämäkulun ikäkaudesta on ollut perustava tekijänä Havighurstin teorialle. Buhler ajatteli, että kehitystä ohjaa epigeneettinen periaate.

Sen mukaan psyykkinen kehitys perustuu biologisen kypsymisen kaltaiseen sisäänrakennettuun skeemaan, joka luo ajoituksen ja järjestyksen toisiaan seuraaville elämänvaiheille ja niihin liittyviin psyykkisiin sopeutumisprosesseihin. Myöhäisnuoruutta ja nuoren aikuisen elämänvaihetta ohjaa itsensä rajaamisen sopeuttava voima, joka ohjaa yksilöä kokeileviin määrityksiin itsestään erilaisissa sosiaalisissa rooleissa. (Kuusinen 2006, 312)

Havighurstin teoria on organisminen kehitysteoria, jonka mukaan kehitystä säätelee yksilön rakenteellisten kasvuvoimien ja sosiaalisen ympäristön vuorovaikutus. Kuusisen mukaan (2006, 312) Havighurst painottaa ympäristön ja yhteiskunnan sosiaalisia odotuksia, joista viriää iän mukana jatkuvasti muuttuvia sosiaalisia rooleja niiden yksilölle asettamien odotuksineen ja velvollisuuksineen. Teoria yhdistää biologisen kasvun ja sosiaaliset odotukset, jotka muuttuvat elämänsä eri vaiheissa ja ohjaavat persoonallisuuden kehityksen suuntaa ja elämänrakenteiden muuttuvia sisältöjä. Siinä missä Buhler korosti kehityksessä yksilön itsen toteuttamista, Havighurst painottaa sopeutumista sosiaalisiin odotuksiin ja paineisiin.

Havighurstin nykyisessä elämänsä teoriassa myöhäisnuoruuden vaihe sijoittuu ikävuosien 16 ja 23, ja nuoren aikuisen elämänvaihe vuosien 23 ja 35 välille. Myöhäisnuoruuteen kuuluu seuraavia kehitystehtäviä: 1) Emotionaalinen riippumattomuus omista vanhemmista. Uusien normien ja standardien haku siirtyy vertaisryhmiin, ammatillisiin ja sosiaalisiin viiteryhmiin. Tämä on nk. ”omien vanhempien maailmankuvan hylkääminen”. 2) Parisuhteeseen, avo- tai avioliittoon valmistautuminen. Nykyisin ihmisille sallitaan enemmän vaihtoehtojen etsintää ja kokeiluja. Kulttuurin tutkijat kuvaavat tätä aikaa lyhyiden projektien ajaksi. 3) Uranvalinta ja ammattiin valmistautuminen. Ammatinvalinta on tärkein myöhäisnuoruuden ja nuoren aikuisen elämänrakenteita jäsentävä prosessi, vaikka kulttuurin ja erityisesti työelämän rajut muutokset ovatkin muuttaneet työn ja uran roolia ja merkityksiä yksilön elämässä. Uranvalinta on osa yksilön emotionaalisen riippumattomuuden kasvua ja edellytys itsenäisen aikuiselämän suunnittelulle ja toteuttamiselle. On valmistauduttava jatkuvaan koulutukseen jo saatujen valmiuksien käydessä tarpeettomiksi ja varauduttava jatkuvaan muutokseen. 4) Yksilöllisen eettisen ja moraalisen uskomusjärjestelmän kehittäminen. On tärkeää, että aikuistuva nuori kehittää itselleen oman aiemmista auktoriteeteista itsenäisen eettisen, moraalisen ja ideologisen uskomusjärjestelmän. (Kuusinen 2006, 313 -314)

2.2 Kehitystehtävät

Kehitystehtävien kaltaiset psykososiaaliset kriisit ovat myös Eriksonin kehitysvaiheteorian keskeisiä käsitteitä. Kuusisen mukaan (2006, 316- 317) Eriksonin teoriassa yksilön persoonallisuus kehittyy kahdeksassa vaiheessa, joissa kussakin yksilö kohtaa ympäristön taholta uusia sopeutumisvaatimuksia. Nämä vaatimukset saavat aikaan psykososiaalisia kehityskriisejä, joiden ratkaiseminen tuottaa yksilölle itseä koskevia perustunteita tai voimia, jotka luovat perustan uusien kriisien kohtaamiselle. Erikson korosti, että kasvu ja kehitys eivät tapahdu tyhjiössä, vaan sosiaalisessa kontekstissa, jonka muodostavat perhe, koulu, toveripiiri ja muu sosiaalinen ympäristö. Onnistunut identiteetikriisi tuottaa tulokseksi aidolta ja omalta tuntuvan minä identiteetin elämyksen ja yhdeksi elämän perusvoimaksi minän aitouden tunteen. Epäonnistuminen merkitsee eristyneisyyden elämystä; yksilö ei tunne pääsevänsä lähelle ketään, hän ei tunne olevansa rakastettu eikä rakastavansa aidosti, hän tuntee olevansa sisäisesti yksinäinen ja hylätty. Kyky läheisyyteen ja kyky rakastaa ovat nuoren aikuisen tärkeitä kehitystehtäviä, jotka eivät rajoitu sukupuolten välisiin suhteisiin, vaan ovat olennaisia kaikissa ihmissuhteissa.

Buhlerin, Eriksonin ja Havighurstin lisäksi merkittävä persoonallisuuden kehitystä jäsentävä tutkija on Bernice Neugarten. Hänen mukaansa oikein ajoittuneet ikäsidonnaiset normatiiviset elämänkulkua jäsentävät tekijät, kuten ammatinvalinta, työelämään siirtyminen, avoliitto tai avioliitto, lasten lähtö kotoa tai eläkkeelle siirtyminen eivät aiheuta yksilölle psyykkistä kuormitusta. Yksilöön kohdistuvat odotukset ovat luonteeltaan sekä biologisia että sosiaalisia. Ne ovat peräisin vallitsevista kulttuurisista käsityksistä ja niihin ja niiden muutoksiin voimakkaasti sidoksissa. Kehitystehtävässä onnistuminen edistää myönteiseksi koettua elämää. Epäonnistumisen, sosiaalisen hyljeksinnän ja itsensä onnettomaksi kokemisen elämykset liittyvät kehitystehtävien ”väärään” ajoitukseen tai siihen, että joitakin normatiivisia tapahtumia ei koeta elämässä lainkaan. (Kuusinen 2006, 317)

Havighurstin teorian ansio on sen perustuminen empiirisiin havaintoihin. Teoria on kuitenkin pikemminkin kuvaileva kuin kehitysprosessien ja syy-seuraussuhteita selittävä. Siinä kuvataan kehitystehtävien olevan tulosta biologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen vuorovaikutuksesta, mutta ei selitetä tämän vuorovaikutuksen sisäistä

dynamiikkaa. Lukuisten eri tutkimusten tuloksina on yhtenevästi saatu tuloksena se, että lapsuuden ohella nuoren aikuisen elämänvaihetta on arvioitu elämän parhaaksi, onnellisimmaksi ja arvokkaimmaksi ajaksi. Elämä yleensä koetaan hyväksi, elleivät olosuhteet ole liian huonot. Toisaalta on puhuttu myös ”onnellisuusmuurista”, jolla tarkoitetaan ihmisen haluttomuutta paljastaa elämäntilanteestaan negatiivisia puolia. (Kuusinen 2006, 317)

Kuusisen (2006, 317) mukaan kehitystehtäväluettelo auttaa jäsentämään kehitysvaiheiden välisiä eroja; vaikka yksilöt voivatkin tehdä elämänkulkuaan koskevia valintoja, niitä säätelevät yhteiskunnan antamat mahdollisuudet, vaihtoehdot, säännöt ja standardoidut elämänmallit. Yksilön vaihtoehtojen on sovittava yhteiskunnan asettamiin rajoihin. Esimerkiksi valtiolla on edelleen elämänkulun ohjaajana ja säätelijänä voimakas vaikutus; se muuttaa kronologisen iän sosiaalseksi iäksi. Säästösten välityksellä sekä samanlaistetaan että erilaistetaan yksilöiden elämänratoja. Säädökset jaottelevat elämänkulkua ja luokittavat ihmisiä aseisiin ja tehtäviin. Ne nitovat yhteen eri ikäkaudet ja elämämpiirit, määrittävät siirtymävaiheet ja luovat jatkuvuutta yli elämänkaaren.

2.3 Siirtymien myötä aikuisuuteen

Daniel Levinson kuvaa elämää vakaiden vaiheiden ja siirtymien vuorotteluna. Elämäkululla on tietty syklinen, jaksollinen luonne. Vakaiden vaiheiden ja muutosvaiheiden vuorottelussa on selvää ikäsidonnaista säännönmukaisuutta eli ihmisen elämän kulku noudattaa universaalia peruskuvia, jossa kuitenkin on kulttuurista ja yksilöllistä variaatiota. Keskeinen käsite on elämänrakenne. Se sisältää ihmisen merkittävät suhteet, jotka antavat elämäkululle hahmon ja sisällön. Siihen sisältyvät sekä henkilön roolit työssä, perheessä ja muissa yhteisöissä että yksilön minän eri puolet, joista jotkut eletään ja jotkut taas estyvät tai niitä laiminlyödään. Elämänrakenteessa voi yleensä olla samaan aikaan vain muutama merkittävä (2-3) osatekijä. Tällaisia ovat ne tärkeät roolit, tehtävät ja suhteet, joihin käytetään aikaa ja energiaa ja joiden vaikutukset heijastelevat usein muille elämänalueille. Kun tärkeitä rooleja ja valintoja on vaikea muuttaa, tilanteeseen sopeudutaan ja pidetään esillä sen myönteisiä puolia. (Perho ja Korhonen 2006, 323)

Perhon ja Korhosen (2006, 324- 325) mukaan elämänrakenteessa on kysymys avainvalinnoista, joiden ympärille elämä rakennetaan ja joista elämä saa vakautta. Vaiheita, joissa rakennetta arvioidaan ja jäsennellään uudelleen, Levinson kutsuu siirtymiksi eli transitioiksi. Siirtymiä ja niihin liittyvää uudelleenarviointia sysää liikkeelle se, ettei elämä tunnu vastaavan yksilön tärkeimpiä toiveita ja pyrkimyksiä. Omat fyysiset ja psykologiset muutokset voivat toimia siirtymän käynnistäjinä. Siirtymä määritellään oman elämän pohdinnan ja arvioinnin vaiheeksi, joka sisältää useita yhteen kietoutuvia psykososiaalisia muutoksia ja jossa ihmisen käsitykset itsestään tai omasta elämästään muuttuvat. Elämälle uuden suunnan antava käännekohta ei ole siirtymä, ellei siihen sisälly vahvaa sisäistä pohdintaa.

Aikuisuutta voidaan tarkastella erilaisten merkkien, tekojen tai aikuisuuskoodien kautta. Tommi Hoikkalan kirja "Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus" aikuistumisen puhe- ja kulttuurimallit, on tutkimus aikuistumisesta, vanhemmuudesta ja kasvatuksesta. Kirjan keskeisenä kysymyksenä on se, miten iän perusteella luokitellaan elämänvaiheita ja miten esimerkiksi aikuistuminen tulkitaan "nuoren järkevyydeksi" tai "keski-ikäiseksi jämähtämiseksi". Vaikka pääasiallisin kohde on kasvatuksessa ja ikääntymisprosessissa, tarjoaa kirja aineksia aikuisuuden käsittelyyn. Hoikkalan mukaan aikuisuus käsitteenä on jollain lailla himmentynyt. Aikuisuus voidaan nähdä itsenäisyytenä tai jämähtämisenä, se voi ilmentyä aikuisuuden haarniskamallina, täysi-ikäisyysmallina tai realistisena aikuisuusmallina. (Hoikkala 1993, 67 -87)

Hoikkalan mukaan iän käsittelyssä mediahaastatteluihissa ovat esillä elämänarvoihin liittyvät odotukset, toiveet, pelot, normitukset ja ihanteet. Se, ettei haluta ikääntyä, on ikuisen elämän haluamista. Tällaisen elämän sisällöt rakentuvat nuoruuteen assosioiden etsinnän, irtonaisuuden ja luovuuden termeihin. Erään haastateltavan mielestä aikuisuuteen kangistutaan, katkeroidutaan ja jämähdetään paikoilleen. Tämä on elämässä täysin epäonnistumista. Aikuisuus koetaan tukahduttavana haarniskana silloin, kun vastuu (muista kuin itsestä) ja velvollisuuksista painaa. Realistisessa aikuisuusmallissa syklisyys on se, jonka mukaan asioita tarkastellaan. Nuoruus esimerkiksi nähdään rajattuna elämänvaiheena, joka pitää elää täysillä loppuun asti, jotta sen jälkeen pystyy aikuistumaan. Mahdollisen jälkikasvun kautta taas voi elää eri elämänvaiheita uudelleen läpi. Aikuisuuden täysi-ikäisyysmallista voidaan kaivaa esille identiteettikysymys:

saavutettu identiteetti ei säily automaattisesti, vaan sitä on uusinnettava jatkuvasti sopeutumalla ympäristön vaatimuksiin ja kehittämällä itseä. Itsenäinen aikuinen on nimensä mukaisesti itsenäinen, vastuunsa kantava, järkevä ja päämäärätietoinen sekä muut ihmiset huomioon ottava. Nuorten kohdalla kypsyys kiinnittyy koulunkäyntiin ja opiskeluun. Sama henkilö voi määritellä aikuisuuden ominaisuuksia tilanteesta riippuen sekä positiivisesti että negatiivisesti. Vanhemmat esimerkiksi iloitsevat jälkikasvun kypsyudesta, mutta huokaavat samaan hengenvetoon, että voi kun itselläkin olisi huolettomampaa. (Hoikkala 1993, 67 -87)

3. AIKUISTUMINEN SOSIOLOGISESTA NÄKÖKULMASTA

3.1 Iän merkitys

Ikä on merkittävä sekä yksilön, ryhmän että yhteiskunnan näkökulmasta katsottuna. Jokaisella yhteiskunnalla on omat ainutlaatuiset tapansa lähestyä iän merkitystä ja käyttöä. Yksilöt käyttävät ikään sidottuja "henkisiä kartoja" järjestääkseen omaa tai toisten elämää tai yleisiä odotuksia elämän kulusta. Nämä kartat toimivat ihmisille tärkeinä järjestyksen ja ennustettavuuden vuoksi. Ikä on läsnä muovaamassa jokapäiväistä sosiaalista kanssakäymistä, vaikuttaen yksilön odotuksiin ja arvioihin näiden muutoksissa. Ikää käytetään osviittana tehtäessä muita, yleisempiä johtopäätelmiä ihmisten kyvyistä ja attribuuteista. Kronologinen ikä toimii karkeana indikaattorina biologiselle, psykologiselle ja sosiaaliselle statukselle. Ikä sinänsä ei todista mitään, mutta sitä voidaan käyttää suunnannäyttäjänä yksilön fyysisestä ja emotionaalisesta kypsyudesta, valmiudesta ottaa vastuuta, tai todennäköisyydestä kohdata medikaalisia tai sosiaalisia ongelmia. (Settersten 2003, 19 -20)

Nikanderin (1999, 29- 31) mukaan on myös ajateltavissa, että tämänhetkisessä jälkimodernissa yhteiskunnassa siirrytään kohti yhdenikäisyyden kulttuuria: kronologisen iän merkitys vähenee ja ihmisen identiteetti määräytyy selkeämmin hänen valitsemansa elämäntyylin kautta. Iälle ja eri ikäkausille annetut merkitykset vaihtelevat kulttuurien ja aikakausien mukaan. Ikä, joka on yksilön elämää ja yhteiskunnallisia velvollisuuksia mittaava käsite, on myös kulttuurinen käsite. Ikäkausien erottaminen toisistaan erillisiksi elämänvaiheiksi on yleensä seurannut yhteiskunnan yleisempää muutosta. On esitetty, että esimerkiksi lapsuus on keksitty vasta teollistumisen myötä, kun selkeästi erottuva keskiluokka alkoi muotoutua ja koululaitos alkoi määrittää muodollisen koulutuksen vaatimuksia. Länsimainen käsitys nuoruudesta omana ikävaiheenaan vakiintui käyttöön vasta muutama vuosikymmen sitten.

Myös yksittäisille elämänvaiheille annetut merkitykset ja ikäluokkaan kuulumisen kriteerit ovat aikasidonnaisia. Pidentyneen aikuisuuden käsite viittaakin juuri siihen, miten selkeiden ja yksiselitteisten rajojen vetäminen lapsuuden, nuoruuden, aikuisuuden ja vanhuuden välille on vaikeutunut. Aiemmin aikuisuutta merkinneet asiat kuten työelämään

siirtyminen, avioliiton solmiminen tai vanhemmaksi tuleminen, voivat tapahtua eri ihmisille hyvin eri aikoihin. Yhä hyväksytympää on myös omaehtoisesti valita elämäntapa, jossa sinkkuelämä tai uran kehittäminen ovat vaihtoehtoja avio- ja perhe-elämälle. Aikuisen ihmisen ikää perinteisesti määrittäneet lasten kasvaminen ja kotoa lähtemiseen liittyvät siirtymät eivät enää aina jäsennä elämäntilannetta. Myös työelämän ja koulutusvaatimusten muutosten vuoksi perinteiset ikään ja aikuisuuteen liittyvät ajattelumallit ovat vähemmän käyttökelpoisia kuin ennen. Työelämään siirrytään vanhempina ja pidemmän kouluttautumisen jälkeen, ja tästä huolimatta työelämän uudet, muuttuvat vaatimukset edellyttävät lisää koulutusta. Elinikäinen oppiminen on yhä useamman ihmisen elämää. Tämän oppimisen yleistymisen vuoksi voidaan puhua nuoruuden pidentymisestä, liitetäänhän opiskeluelämäntapa juuri nuoruuteen kuuluvaksi. (Nikander 1999, 31 -32)

Keskustelu pidentyneestä aikuisuudesta ja eri ikävaiheiden toisiinsa sekoittumisesta on saanut rinnalleen ajatuksen yhdenikäisyyden kulttuuriin siirtymisestä. Nikanderin (1999, 34- 35) mukaan tällä lähinnä tarkoitetaan sitä, että ikä ihmisen elämää ja minuutta määrittävänä kategoriana on menettämässä merkitystään ja osin jopa katoamassa. Siinä missä pidentyneen aikuisuuden käsite pyrkii kyseenalaistamaan ajatuksen ihmisen elämäkulusta kaikille samoin asettuvien kriisien tai siirtymien joukkona, yhdenikäisyyden kulttuuri tarkoittaisi ikään sidottujen käyttäytymisnormien ja ikäsopivuuksien purkautumista. Tällöin eri ikäryhmiä ja näiden elämäntapoja ei tulevaisuudessa välttämättä voitaisi erottaa toisistaan, vaan erityyppiset iästä riippumattomat elämäntapavalinnat olisivat kaikkien ulottuvilla. Yhdenikäisyyden kulttuurissa iästä tulee yhä enemmän tyyliseikka, joka rakentuu valittavista ja ostettavista pukeutumis-, elämäntapa- ja harrastusvalinnoista. Ikä osana ihmisen identiteettiä tulee muovattavaksi, ja sillä on osin mahdollista leikitellä valitsemalla ja yhdistelemällä eri ikäkoodeja ja tyylejä. Siirtyminen yhdenikäisyyden kulttuuriin näyttäisi Mike Featherstonen ja Mike Hepworthin (1991) mukaan vaikuttavan erityisesti keski-ikäen uudelleenarviointiin ja sitä koskevien uudenlaisten kulttuuristen merkitysten yleistymiseen. Tämä kulttuuri on herättänyt myös kritiikkiä; sitä on arvosteltu erityisesti siihen liittyvän kulutusideologian vuoksi.

3.2 Elämänkulkukoulukunta

Setterstenin (2003, 21) mukaan elämänkulku -koulukunta korostaa tarvetta identifoida ne prosessit ja mekanismit, jotka ovat ikään sidottujen vaikutusten takana. Rileyn (1994) viitekehys korostaa yksilöiden liikkumista läpi eri ikäryhmien yhteiskunnassa. Ikäryhmä on asema populaatorakenteessa, mutta se muuttuu koko ajan vanhojen jäsenten lähtiessä pois ja uusien jäsenten tullessa tilalle. Kun yksilöt siirtyvät näiden ikäryhmien läpi, he siirtyvät rooli- ja statusjärjestyksen läpi. Monet näistä sosiaalisista asetelmista ovat samanikäisyyden asetelmia (ikä -homogeenisiä) esimerkiksi koulut ja vanhainkodit. Toisaalta on myös eri-ikäisyyden asetelmia (ikä -heterogeenisiä), esimerkiksi perheyhteisö ja suku. Ikäryhmät ovat sillä tavalla sidoksissa toisiinsa, että muutokset yhdessä ryhmässä vaikuttavat toisiin ryhmiin, koska ihmisten elämät ovat toisiinsa eri tavoin kytköksissä. Ikäryhmien välillä voi olla myös konflikteja, jotka lisäävät ryhmän sisäistä solidaarisuutta, mutta aiheuttavat jännitteitä ryhmien välille.

Tämän tutkimussuunnan tuoreimpia löydöksiä voidaan kutsua "dynaamiseksi peliksi" yksilöiden ja yhteiskunnan välillä. Tässä korostetaan sitä, että toisiaan seuraavien kohorttien elämäntyylit/mallit ovat erilaisia, koska sosiaalisen maailman muutokset ja uudet elämäntyylit vuorostaan pronominaali muutoksen sosiaaliseen maailmaan. Elämän muuttuessa nopeasti sosiaaliset rakenteet eivät pysy vauhdissa mukana aiheuttaen näin rakenteellisen viiveen. Viive liittyy Rileyn ja kumppaneiden (Riley et al, 1994) mukaan yhteiskunnan kyvyttömyyteen tarjota merkityksellisiä mahdollisuuksia kaiken ikäisille ihmisille koulutuksen, työn, perheen ja vapaa-ajan puitteissa. Rakenteellisen viiveen ongelmaa pidetään tuloksena voimakkaasti ikä-differentioituneesta elämäntavasta, joka on yleinen useimmissa yhteiskunnissa. Ikä-differentioituneessa elämäntavassa sosiaaliset roolit ja aktiviteetit ovat sidottuja ja kohdennettuja iän tai elämänvaiheen perusteella. Tästä päästään elämäntavan kolmijakoon, jonka mukaan työ on keskeisin elämää järjestävä aktiviteetti. Varhainen vaihe on omistettu koulutukselle ja harjoittelulle, keskimäinen vaihe itse tuottavalle työnteolle ja viimeisin vaihe työn lopettamiselle ja vapaa-ajalle. (Settersten 2003, 21)

Elämäntavan koulukunta on kiinnostunut näiden kolmen periodin rakenteesta ja sisällöstä, sekä siitä, kuinka rakenne ja sisältö on muuttunut historiallisesti. Rajat näiden periodien

välillä ovat muuttuneet; pidentynyt nuoruus ja varhaistunut eläköityminen ovat lyhentäneet tuottavan työelämän jaksoa. Varhainen eläköityminen yhdessä pidentyneen eliniän myötä pidentää puolestaan viimeisintä jaksoa, eläkeaikaa. Kolmijako luo järjestystä sosiaalisiin rooleihin ja aktiviteetteihin osallistumiseen ja poistumiseen, mutta samalla se on ikärasistinen, koska se rajoittaa erityyppisiä mahdollisuuksia tiettyihin erityyppisiin elämän ajanjaksoihin. (Settersten 2003, 22)

Ihmiselämää rajaavat historiallinen aika ja sitä muovaavat ainutlaatuiset sosiaaliset ja kulttuuriset ehdot, jotka kulloisenakin aikana vallitsevat. Setterstenin (2003, 22- 23) mukaan tämä pätee sekä yksittäisen ihmisen että laajemman ihmisjoukon, kohortin, elämään. Elämänkulku-koulukunta korostaa sitä, etteivät kohortit ikäänny samalla lailla; se mikä on yhdelle kohortille tyypillistä, ei ole sitä toisille. Kohortissa ehdollistuvat monet ikääntymiseen liittyvät kokemukset, sekä se, millä tavoin sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristön muutokset jättävät jälkensä kohortin jäseniin. Näin ollen voidaan esittää kriittinen kysymys yleistämisestä; kuinka paljon tiettyjen spesifien historiallisten tapauksien vaikutuksista on erheellisesti luultu yleisiksi ikääntymisen malleiksi ja prosesseiksi. Mihin asti tietämys ikääntymisestä onkin ollut historiallisesti spesifiä? Caspi (1998) kutsuu tätä historiallisen spesifiyden ongelmaksi. Kohortin käsite perustuu ajatukselle, että kohorteilla on uniikkeja historiallisia kokemuksia. Kohortin vaikutuksia esitettäessä täytyy esittää sekä kohortin sisäiset distinktiiviset kokemukset että erilaiset vaikutukset niiden välillä.

Toisaalta, voidaan kysyä pitäisikö edes olettaa, että kohortin jäsenillä olisi yhteneväisiä kokemuksia. Myös yksilön henkilökohtaiset persoonallisuuden piirteet ja voimavarat vaikuttavat kokemiseen ja lopputulemaan. Tämä on esimerkki kohortin sisäisestä vaihtelusta, jossa korostuu juuri vaihtelu kohortin sisällä sekä ala-kohortit jaettuine elämänkulku -malleineen ja kokemuksineen. Kohortin koko ja koostumus ovat hyvin merkittäviä määriteltäessä niitä mahdollisuuksia ja rajoituksia joita kohortin jäsenet kohtaavat, sekä niitä implikaatioita, esim. sosiaaliset instituutiot, joita täytyy assimiloida ikääntyessä. (Settersten 2003, 24)

Elämänkulkua voidaan tarkastella myös erilaisten demografisten parametrien ehdollistumana. Elämänpolun käsite on samankaltainen kuin esim. urapolun käsite. Yksilön elämänkulku koostuu useista, toisistaan riippuvaisista poluista (työ, perhe,

opiskelu). Yhdellä polulla tapahtuvat muutokset tai tapahtumat vaikuttavat muihin polkuihinkin, koska roolit ovat koordinaatiossa toistensa kanssa. Polkuun jättävät merkkinsä erilaiset elämään kuuluvat tapahtumat, siirtymät ja käännekohdat, jotka ovat keskeisiä käsitteitä elämäntieteen koulukunnalla. Tapahtumilla käsitetään lyhytkestoisia muutoksia yksilön tilassa. (Settersten 2003, 24 -25)

3.3 Ajallisuus ja vertailu

Ajallisuus on eniten tutkittu parametri ja se viittaa siihen, minkä ikäisenä erilaisia tapahtumia koetaan. Setterstenin (2003, 25) mukaan järjestys viittaa kokemusten keskinäiseen järjestykseen ja väliaika taas siihen, kuinka pitkä ajanjakso tapahtumien välillä on. Intensiiviteillä tarkoitetaan siirtymien määrää tietyssä ajanjaksona ja kestolla sitä, kuinka pitkä aika tietyssä roolissa tai tilassa vietetään. Kaikilla edellä mainituilla tekijöillä voi olla merkittävä domino-efekti, joka muovaa myöhempiä kokemuksia. Jälleen kerran nähdään se seikka, ettei mitään yksittäistä tapahtumaa, siirtymää tai käännekohtaa voida ymmärtää yksittäisenä, muista erillään olevana tekijänä.

Yksilön elämä on yhteydessä toisten yksilöiden elämään ja yksilön kehitys riippuu ja muovautuu näistä yhteyksistä. Keskinäinen riippuvuus aiheuttaa myös ennakoimattomia ja odottamattomia muutoksia ja tilanteita. Muutoksilla yksilön omassa elämässä on vaikutuksensa usein myös muiden elämään. Silloin kun yksilöiden elämät ovat epäsynkroniset, aiheuttaa se myös ihmissuhteille monenlaisia rasitteita. Keskinäinen riippuvuus voi rajoittaa ja sulkea muitakin vaihtoehtoja, jotka yksilölle olisivat muutoin olleet avoinna. Esimerkiksi keski-ikäinen nainen voi hoitaa sekä omia lapsiaan että ikääntyneitä vanhempiaan oman työuransa kustannuksella. Toisaalta nämä samat velvoitteet antavat myös ihmiselle paljon, esimerkiksi henkistä tukea perheeltä, joka on tarpeen kun työssä on rankkaa. (Settersten 2003, 27)

Elämäntieteen koulukunta korostaa tarvetta systemaattiselle ja monimuotoiselle vertailulle. Komparatiivinen metodi on perustana kaikille tieteille tiedonkeruun metodina. Yksilöä itseensä koskevat vertailut ajan kuluessa ovat kehitystutkimuksen perusta. Ikä, kohortti, sukupuoli, rotu ja sosiaaliluokka ovat yleisiä vertailumääreitä. Läpi-historialliset vertailut

ovat tärkeitä; samoin tärkeitä vertailuja tehdään sukujen, kansojen, kulttuurien ja alakulttuurien parissa. Elämäkulun tulisi myös olla vertailtavissa oleva suure. Vertailu sinänsä ei kerro syitä muutokselle tai kehitykselle; relevantit prosessit ja mekanismit tulee identifioida myös. Tärkeää on myös kerätä tietoa monin eri metodein. Vaihtelevuus elämäkulun kokemuksissa tulee esille systemaattisessa vertailussa; tulee tutkia vaihtelun muotoja, lähteitä ja seurauksia sekä laajuutta mitä kokemuksiin tulee. Käyttäytymisen individualismin -periaate painottaa jokaisen yksilön ainutlaatuisuutta, joka johtuu yksilön ja hänen ympäristönsä välisistä kokemuksista. Samaan aikaan yleisen kokemuksen -prinsiippi painottaa sitä, että yksilöt muistuttavat toisiaan, joka johtuu osaksi yleisistä tai jaetuista kokemuksista yksilön ja ympäristön välillä. (Settersten 2003, 27- 28)

Sosiologit käyttävät "Matteus-efektin" (Merton 1968) käsitettä, jolla tarkoitetaan varhaisten, sekä edullisten että epäedullisten, kokemusten kumuloitumista ajassa. Tämän mukaan varhaiset kokemukset muovaavat tulevaa joko asioita rajoittaen tai mahdollistaen. Tämän vuoksi kohortin jäsenet ikääntyessään ovat hyvinkin erilaisia ihmisiä. Vaihtelevuus on luonnollinen osa sosiaalista maailmaa, eikä sitä voida ohittaa "tieteellisesti epäkiinnostavana" tai virhevaihteluna. Näihin kysymyksiin liittyy myös toinen propositio ihmisen kehitykselle; ihmiselämä on joko malliesimerkin kaltaista tai plastista. Elämäkulku-koulukunta korostaa ihmisorganismien plastisuutta ja tarvetta testata rajoja ihmispotentiaalin ja ehtojen rajoissa. (Settersten 2003, 28)

3.4 Sosiaaliset rakenteet

Elämäkulkua voidaan tarkastella ihmisagentin ja sosiaalisen rakenteen tuotteena. Elämäkulku-koulukunta yrittää integroida toiminta-orientoituneen ja rakenne-orientoituneen näkökulman sekä tutkia näiden resiprookkista vuorovaikutusta henkilökohtaisen toiminnan ja sosiaalisen rakenteen välillä. Kummallekin näkemykselle löytyy kannattajia. Nouseva kiinnostuksen kohde kehitystieteissä on käsitteellistää elämäkulku yksilöiden ja ryhmien aktiivisesti luomana, mutta ympäröivän sosiaalisen maailman puitteissa; nämä mallit ovat "toimija rakenteen sisällä" -tyyppisiä malleja. Kehityksen kulttuurinen kanalisoituminen; yksilö ja sosiaalinen maailma ovat yhdessä luovia agenteja, jotka asettavat yhteisiä rajoituksia toisilleen. Nämä rajoitteet asettavat

rajat nykyiselle ja tulevalle mahdollisuuksien kehitykselle. Dialektiikka sosiaalisten ja persoonallisten rajoitusten välillä tuottaa uusia synteesejä sekä ihmisen että kontekstin kehitykselle. Käsitys ihmisestä oman kehityksensä tuotteena korostuu mm. interaktionistisessa ja kontekstuaalisessa lähestymistavassa. (Settersten 2003, 30)

Setterstenin (2003, 31) mukaan analyysillä ja kontekstilla on eri tasoja. Makro-sosiologisen lähestymistavan kiinnostuksen kohteena ovat sosiaaliset voimat, jotka rakenteina määrittävät elämän kulkua. Nämä voimat nähdään ohjaavina ja jopa sanelevina, ihmisten liikkuminen sosiaalisten roolien, asemien ja statusten läpi ajan kuluessa sekä tarjoaa standardimallin elämänkululle merkityksineen, odotuksineen ja tavoitteineen. Fokus on syntymäkohortissa, erilaisuuksissa kohorttien sisällä ja kohorttien välillä. Elämänkulku nähdään sosiaalisten rakenteiden ja voimien muovaamana. Edelliselle vastakkainen on mikro-sosiologinen lähestymistapa, jossa fokus on niissä merkityksissä, joita toimijat antavat, suunnitelmissa joita tekevät ja kokemuksissa joita heillä on elämänsä aikana. Joissain mikro-sosiologian lähestymistavassa yksilöt voivat olla jopa tietoisia ja reagoida makrotason sosiaalisiin voimiin. Useimmat tosin eivät ota huomioon laajempia sosiaalisia rakenteita ja voimia. Ihmiselämää tulisi ymmärtää monien sosiaalisten tilojen ja keskinäisten riippuvuuksien systeemin valossa. Analyysin useat tasot, yksilön kehitys tulee yhdistää läheiseen ympäristöön, esimerkiksi perheeseen ja naapurustoon, sekä kauempana olevaan ympäristöön esimerkiksi valtioon ja sen harjoittamaan politiikkaan, kulttuuriin jne.

3.5 Kehitys eri tasoilla

Brofenbrennerin ekologinen viitekehys (Brofenbrenner, U 1979) on hyvä esimerkki analyysin tasojen yhdistämisestä. Hän ottaa mukaan rakenteet ja prosessit mikro-, meso-, eko- ja makrosysteemissä. Viitekehyksessä korostuu se, kuinka on tarpeen ottaa huomioon kaikentasoiset ympäristöt, joissa yksilö vaikuttaa ja joista se vaikuttuu. Haasteellista on selvittää se, kuinka muutokset näissä eri systeemeissä aikaan saavat muutoksia yksilöissä. Brofenbrenner on nimennyt mallinsa "prosessi - persoona - konteksti" lähestymistavaksi ihmiselämän tutkimuksessa. Tämän mallin avulla tutkiva joutuu keräämään tietoa kolmelta erilliseltä alueelta; siitä kontekstista missä kyseinen kehitys tapahtuu, näiden kontekstissa olevien yksilöiden persoonallisuuden piirteistä ja kehityksen kulusta prosesseissa. Malli

nimettiin myöhemmin bio-ekologiseksi malliksi ja siihen lisättiin uutena dimensiona aika. Tällä Brofenbrenner halusi korostaa ajan kuluessa tapahtuvaa muutosta niin yksilössä, prosesseissa kuin konteksteissakin. (Settersten 2003, 31 -32)

Setterstenin (2003, 32- 33) mukaan elämäntapa-koulukunta korostaa tarvetta sekä teorian että tutkimuksen osalta tarjota kontekstin rakenteellisten piirteiden eksplisiittinen formulaatio, sekä näiden kontekstien sisällä operoivien prosessien, jotka kehitystä muovaavat. On tärkeää harkita onko tutkimusilmiö erityisen altis ympäristön vaikutuksille jonain tiettyinä ajanjaksona, ovatko tietyt kontekstit erityisen vaikutusvaltaisia tiettyinä elämän ajanjaksoina ja miten vaikutuksen voima kohteeseen muuttuu ajan myötä. Mahdollisuuksien mukaan tulisi identifioida sellainen kehityksellinen viitekehys, jossa tiettytyyppiset ympäristöt ja ympäristötekijät muovaavat selvästi kehitystä. Täytyy huomata myös, että yksilöt voivat systemaattisesti valikoitua sisään tai ulos jostain tietystä kontekstista, samalla tavoin kuin yksilö voi itse valita itsensä tiettyyn kontekstiin. Elämäntapaa koulukunta korostaa tarvetta tutkia paremmin sitä ainutlaatuisia, resiprookkista ja dynaamista suhteiden laatua yksilön ja ympäristönsä välillä ajan kuluessa.

3.6 Elämän kronologisuus

Setterstenin (2003, 33) mukaan yksi nykyisistä keskustelun aiheista koskee sitä, missä määrin elämä on, tai on tullut kronologiseksi, institutionalisoiduksi ja standardoiduksi. Keskustelua käydään myös siitä, missä määrin eri elämäntapojen kulkemista koskevat samat ilmiöt. Kronologisuus ilmenee siinä asteessa, missä aika ja ikä ovat tai ovat tulleet ihmiselämää taustalla sääteleväksi tekijäksi. Käännekohta lienee tapahtunut vuosisadan alussa teollistumisen myötä tieteiden ja kaupan kehittyessä, mikä mahdollisti sosiaalisen segmentaatioprosessin. Organisaatioiden byrokratisoituminen teki ihmiset ajasta ja sen mittaamisesta riippuvaisiksi.

Institutionalisoitumisessa on kyse siitä, missä määrin koko elämäntapa on, tai on tullut sosiaalisten instituutioiden sekä valtion ja sen harjoittaman politiikan rakentamaksi. Ikään sidotun elämäntapaa ilmaantuminen sosiaalistumisen instituutiona - säännöt ja sääntely, jotka ohjaavat elämää - on seurausta useista rakenteellisista ongelmista. Toisaalta

sosiaalistumisen instituutio kyllä myös itse ratkaisee näitä ongelmia. Standardoituminen viittaa siihen, missä määrin elämäntyyli ja -mallit ilmentävät säännönmukaisuutta, ja sitä missä mitassa säännönmukaisuus elämäntyyliessä on historiallisesti muuttunut. Standardoituminen liittyy kiinteästi kronologisuuden ja institutionaalisuuden trendeihin. (Settersten 2003, 34)

Todisteita on myös siitä, että tapahtuneet muutokset voidaan nähdä vastakkaisina edellisessä kappaleessa esitetyille näkemyksille. Setterstenin (2003, 35- 36) mukaan yhdessä nämä trendit merkitsevät sitä, että elämäntyyli on nyt, tai on tulossa, joustavammaksi. Keskustelua käydään myös siitä, missä määrin kulku elämän eri sfäärien läpi on tai on tullut kronologiseksi, institutionaliseksi ja standardoiduiksi. Joustavuutta on havaittu myös eri sfäärien kohdalla. Individualismin kulttuuri vaikuttaa niin, että jos elämästä tulee liian säädeltyä, kulttuuriset traditiot menettävät merkitystään; sen sijaan uusia biografisia vaihtoehtoja etsitään ja testataan, etenkin vapaammin säädellyissä sfääreissä (esim. perhe). Elämäntyylin voisi toisaalta sanoa tulleen vapaammaksi. On myös mahdollista, että epämuodollinen elämän säätely voi olla voimakkaampaa sfääreissä, jotka eivät ole, tai eivät voi olla valtion virallisesti säätelemiä. Keskustelua käydään myös siitä, missä määrin miesten ja naisten elämät ovat muuttuneet edellä mainituissa suhteissa. Usein on ajateltu, että iän ja ajan sosiaaliset merkitykset ovat erilaisia miehille ja naisille. Perinteisen ajattelun mukaan naisten elämä on kotipiirissä, jossa aika on epälineaarista, kun taas miesten elämä liittyy työhön, jossa toimitaan lineaarisessa ajassa. Näin ollen on päätelty naisten elämän olevan joustavampaa kuin miesten elämän.

3.7 Traditiot

Suurimman osan historiastaan modernius on traditiota purkaessaan samalla rakentanut sitä uudelleen. Läntisissä yhteiskunnissa tradition pysyvyys ja jatkuva uudelleenluominen on ollut keskeistä vallan oikeuttamiselle - ymmärrettynä valtion keinoksi pakottaa suhteellisen passiiviset "alamaisensa" (subjektinsa) tahtoonsa. Traditio on nimittäin jähmettänyt aloilleen tiettyjä yhteiskuntaelämän keskeisiä tekijöitä, ei vähiten perheen ja seksuaalisen identiteetin, jotka "radikalisoiva valistusajattelu" on toistaiseksi jättänyt pitkälti koskemattomiksi. Modernin instituutiot leviävät yhä laajemmalle globalisoitumisen myötä.

Yksilön arkipäiväisellä toiminnalla on tänään maailmanlaajuiset seuraamuksensa ja myös globaalitason järjestys vaikuttaa yksilön elämään. Nämä johtavat erilaisten välittävien kollektiivien ja ryhmien (esim. valtio) uudelleenjärjestämiseen. (Giddens 1994, 83 -85)

Menneisyyttä ei säilytetä, vaan rekonstruoidaan jatkuvasti nykyisyyden pohjalta. Giddensin (1994, 92- 108) mukaan tämä rekonstruointi on osaksi yksilöllistä, mutta pohjimmiltaan kuitenkin yhteiskunnallista tai kollektiivista. Traditio on väline kollektiivisen muistin organisoimiseksi. Jälkitraditionaalisissa yhteyksissä meillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin valita, miten olla ja toimia. Tästä näkökulmasta riippuvuudetkin ovat valintoja; tiettyjä tapoja tulla toimeen sen mahdollisuuksien moninaisuuden kanssa, jonka melkein jokainen elämämme puoli oikealla tavalla tarkasteltuna tarjoaa. Usein elämäntyylin kannalta ratkaisevia valintoja rajoittavat tekijät, joihin niiden osalliset eivät voi vaikuttaa.

Giddensin (1994, 113- 114) mukaan traditiot ovat poissulkevuus; traditio erottaa aina "sisäpiirin" ja "ulkopuoliset", sillä osallistuminen rituaaliin ja kaavallisen totuuden hyväksyminen ovat tradition olemassaolon edellytyksiä. Traditiolle jokainen ulkopuolinen on "toinen". Voidaan sanoa, että traditiot melkein vaativat saada erottua muista, koska sisäpiiriin kuuluminen on ratkaisevan tärkeä niiden luonteelle. Traditio on siten identiteetin väline. Kollektiivinen ja yksilöllinen identiteetti edellyttävät merkitystä, mutta samalla myös edellä todettua jatkuvaa uudelleenomaksumista ja - tulkintaa. Identiteetti syntyy ajallisesta jatkuvuudesta, juuri tuosta menneisyyden saattamisesta yhteyteen ennakoitun tulevaisuuden kanssa.

3.8 Pääteasemana aikuisuus

Toisin kuin psykologian käsitteet ja mallit kehitystehtävineen, käsittelee sosiologinen ikätutkimus institutionaalista elämäntulkintaa, jolla tarkoitetaan joko siirtymistä instituution tasolta toiselle esimerkiksi koululaitoksen piirissä tai laajemmin ns. ennakoitavaa elämäntulkintaa. Raitasen (2007, 196- 197) mukaan edellinen tarkoittaa luokalta toiselle tai koulutusasteelta seuraavalle siirtymistä. Jälkimmäisessä näkökulmassa taloudelliset rakenteet ja koulutusjärjestelmät tarjoavat ihmiselle horisontin, jonka puitteissa

suunnitellaan koko elämänkulkua koskevia valintoja. Molemmat näkökulmat perustelevat kehitystehtävän käsitteen mielekkyyttä, sillä vaikka traditiot ja tavat rajoittavat yhä vähemmän yksilön valintoja, on vaihtoehtojen mahdollisuus yhteiskunnan asettamiin raameihin.

Raitasen (2007, 197) mukaan sosiaaligerontologinen tutkimus ikävaihe- ja elämänkulkupainotuksineen on sosiologisen nuorisotutkimuksen saralla täysin tuntematon. Syynä on ilmeisesti se, että sosiaaligerontologiaa pidetään sosiaalisen vanhenemisen tutkimuksena, käytännössä elämänkaaren loppupäähän keskittyvänä tarkasteluna. Tätä arkipäivän tulkintaa ei ikääntymisen tutkimisen muuttunut kielioppi ole juurikaan pystynyt murtamaan. Ikävaiheet otetaan usein annettuina tosiasioina, vaikka elämämme ei lähemmin tarkasteltuna ole kovin helposti jaoteltavissa, jakojen sisällöt eivät ole itsestään selviä, eikä niiden tarkkaan ikään kiinnittäminen ole lainkaan yksinkertaista.

Elämänvaiheet ovat itse asiassa sosiaalisia konstruointeja, jotka vaihtelevat historiallisen ajan ja maantieteellisen paikan lisäksi esitetyn näkökulman mukaan. Ei esimerkiksi ole olemassa yhtä nuorisoa, vaan olennaista on nuoren sosiaalinen asema ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Nuoriso on pelkkä sana (Bourdieu 1987, 128 -136). Nuoruudesta ja aikuistumisesta puhuttaessa keskeiseksi nousee tällä hetkellä ja tässä maassa iän kytkeminen käsitykseen täysivaltaisesta kansalaisesta. Kuten Päivi Harinen (2000) esittää, ”täysivaltainen kansalaisuus saavutetaan irrottautumalla perheen ja suvun hoivasta ja huollosta ja luomalla oma reviiri, jota hallitaan itse – vaikka jonkun toisen maksamana”. Nykyinen aikuistuva sukupolvi on Harisen mukaan ”valmiiseen tulleita” kansalaisia, joiden ei tarvitse samalla tavalla rakentaa yhteiskuntaa kun aikaisempien sukupolvien. (Raitanen 2007, 197- 198)

Onko aikuisuus siis kerralla lukkoon lyöty tila, vai pikemminkin lopun elämää kestävä sisäinen kehitysprosessi? Aikuisuutta voi luonnehtia elämänvaiheeksi, jossa on omaksuttu tietyt perusvalmiudet ja kyvyt käyttää niitä. Toisaalta jo Mead (1971, 95) esitti aikuisen aseman olevan jatkuvasti ristiriitainen ja vaativan sopeutumista, sillä jatkuva muutos ei salli pysähtymistä. Jos aikuisuus on rajoiltaan epäselvää – esimerkiksi elämistä ymmällään olevana kasvattajana tai sopeutumisvaikeuksia potevana siirtolaisena alati muuttuvassa maailmassa – niin mikä ylipäättään oikeuttaa puhumisen aikuisuuden esiasteesta, varhaisaikuisuudesta? (Raitanen 2007, 198)

4. AIKUISTUMISPROSESSI

4.1 Orastava aikuisuus

Jeffrey Jensen Arnett (2004, 3- 17) on käyttänyt käsitettä ”emerging adulthood”, josta käytän suomennosta orastava aikuisuus. Jensen Arnett haluaa erottaa tämän aikakauden omaksi itsenäiseksi kaudekseen, erotuksena perinteisistä orastavasta aikuisuudesta tai pitkittyneestä nuoruudesta. Orastava aikuisuus kuvaa parhaiten juuri sitä sen hetkistä elämänvaihetta jota eletään. Muut teoriat käsittelevät sitä vain pelkkänä siirtymänä ikävaiheesta toiseen. Jensen Arnett myös perustelee näin miksi hänen käyttämänsä termi on parempi ja miksi kaikkien tulisi siirtyä sen käyttämiseen. Jensen Arnett määrittelee viisi eri tekijää, jotka leimaavat tätä ajanjaksoa.

Jensen Arnettin (2004, 3- 17) mukaan nämä viisi määrittävää tekijää ovat 1) identiteetin etsiminen ja kokeilu sekä henkilökohtaisessa elämässä että työelämässä. Omaan identiteettiään voi selvittää oppimalla itsestään kuka ja mitä on, mitä haluaa ja mitä ei halua. Identiteetin muotoutuminen alkaa nuoruudessa, mutta vahvistuu orastavassa aikuisuuden vaiheessa. Erilaisten ihmisten kanssa tekemisissä oleminen opettaa yksilölle mitkä ominaisuudet toisissa ovat tärkeitä, mitkä viehättävät ja mitkä ärsyttävät. Työkokemukset luovat perustaa aikuisuuden ammatti-identiteetille. Myös tätä kautta yksilö oppii omista kyvyistään ja kiinnostuksistaan. Yksilö myös ymmärtää olevansa vapaa sellaisella tavalla, joka ei ole enää myöhemmissä elämänvaiheissa mahdollista.

Toinen (2) piirre on vakiintumattomuus. Se mahdollistaa jatkuvan omien suunnitelmien tarkastelun ja niiden päivittämisen tilanteen mukaan. Tulevaisuus kirkastuu vaihe vaiheelta. Myös usein tapahtuvat muutokset liittyvät tähän vaiheeseen. Kolmas (3) piirre on itsekeskeisyys. Itseensä keskittyminen on tässä vaiheessa terveellistä, normaalia ja väliaikaista. Omaan minään keskittymällä yksilö kehittää kykyjä selvittää jokapäiväisestä elämästä, hän oppii ymmärtämään itseään paremmin ja näin alkaa rakentaa perustaa omalle aikuisen elämälleen. Nämä ovat tarpeellisia askelia ennen pitkäkestoista sitoutumista ihmissuhteisiin ja työhön.

Neljäs (4) piirre on kokemus välitilassa olemisesta. Yksilö ei ole nuori mutta ei myöskään

vielä aikuinen. Jensen Arnett on määritelly kolme eri kriteeriä aikuiselle: a) yksilö ottaa vastuun itsestään, b) yksilö tekee itsenäisiä päätöksiä ja c) yksilö on taloudellisesti itsenäinen. Koko nämä kasvu tapahtuu vähitellen ja asteittain, ei yhtäaikaaisesti. Viides (5) piirre on tunne kaikkivoipaisuudesta. Tässä elämänvaiheessa kaikki toiveet ja haaveet tuntuvat toteuttamiskelpoisilta ja realistisilta. Monet erilaiset tulevaisuudet ovat avoinna, eikä mikään sido yksilön valintoja tiettyyn suuntaan. Elämänsä suuntaa voi halutessaan muuttaa. Huonoista lähtökohdista ja menneisyydestä voi ponkaista loistavaan tulevaisuuteen.

Yhteiskuntatieteissä orastavasta aikuisuudesta käytetään termiä myöhäinen nuoruus. Aikuisuus taas määritellään siirtymien kautta, kuten opintojen päättäminen, avioliiton solmiminen ja vanhemmaksi tuleminen. Nuoruus määritellään ajaksi, jolloin yksilö asuu lähtöperheessään, käy koulua ja on riippuvainen vanhemmistaan. Orastavan aikuisuuden vaihetta elävät ovat pidemmällä aikuistumisprosessissaan kuin nuoret, mutta eivät vielä ole saavuttaneet näitä aikuisuuden etappeja. He ovat myös lain mukaan täysi-ikäisiä, mitä nuoret eivät ole. Aikuisuutta ei siis ole vielä saavutettu, mutta se seuraa orastavan aikuisuuden vaiheen jälkeen. (Jensen Arnett 2004, 17 -19)

Aikisuuteen siirtyminen ei ole hyvä termi Jensen Arnettin (2004, 19- 20) mukaan siksi, että se keskittyy siihen mihin ollaan menossa eikä siihen, mitä elämänvaihetta juuri nyt eletään. Jensen Arnett viittaa sosiologiseen tutkimukseen, joka tutkii yhteiskuntatieteelliseltä pohjalta näitä ilmiöitä. Tutkimus keskittyy juuri transitioiden tutkimiseen, ja painopiste on siirtymissä. Sosiologia tutkii niitä tekijöitä jotka vaikuttavat yksilöihin siirtymävaiheissa. Historiallisia trendejä selitetään muutosten ajallisuudella. Jensen Arnettin mukaan tutkimus on kyllä kiinnostavaa ja informatiivista, mutta ei juuri kerro minkälaista elämää yksilöt viettävät myöhäisteinivuosista myöhäiseen kaksikymppiseen. Jensen Arnett näkee, että myös tämä ajanjakso ansaitsee tulla tutkituksi samalla tavoin kuin mikä muukin ajanjakso yksilön elämässä. Sosiologit siis hänen mukaansa kaventavat ja ikään kuin rajaavat tämän ajan pois.

Orastava aikuisuus ei ole kuitenkaan universaali ilmiö, vaan periodi joka esiintyy tiettyjen, vasta hiljattain ilmaantuneiden olosuhteiden vallitessa ja tietyissä kulttuureissa. Ilmiö esiintyy teollistuneissa ja jälkiteollistuneissa maissa. Orastavan aikuisuuden periodi riippuu silti enemmänkin kulttuurista kuin valtiosta. Sosioekonomisen aseman variaatiot ja

elinolosuhteet määrittävät myös mihin mittaan asti yksilö voi kuulua ilmiön piiriin. Vähemmistökulttuuriin kuuluvilla on vähemmän mahdollisuuksia, toisaalta sosiaaliluokka voi määrittää enemmän kuin pelkkä etnisuus. Tällä hetkellä myös kehitysmaiden kaupunki- ja maaseutualueet eroavat toisistaan siinä, miten orastavan aikuisuuden periodi näyttäytyy. Globalisaatio todennäköisesti levittää ilmiötä tulevina vuosikymmeninä. (Jensen Arnett 2004, 21 -23)

4.2 Miten aikuisuus määritellään

Jotta tietäisi milloin on saavuttanut aikuisuuden, on ensin määriteltävä mitä aikuisuudella tarkoitetaan. Jensen Arnettin (2004, 207- 211) mukaan perinteisesti aikuisuutta on määrittänyt avioliiton solmiminen. Monille kulttuureille ympäri maailman on tyypillistä pitää avioliittoa sekä kahden ihmisen yhteenliittymisenä että täyden aikuisstatuksen saamisena. Tänä päivänä avioliitolla ei ole tuota merkitystä. Se pikemminkin luetaan yhdeksi niistä monista muista kriteereistä, joilla aikuisuutta voidaan määrittää. Aina sitä eivät mainitse edes ne, jotka ovat naimisissa. Vastuu on sen sijaan kriteeri, joka liitetään voimakkaasti aikuisuuden saavuttamiseen. Vastuu itsestä, itsenäisten päätösten tekeminen ja taloudellisesti itsenäiseksi tuleminen määrittävät aikuista ihmistä. Eniten ehkä merkitsee vastuu itsestä ja omista teoista sen sijaan, että etsisi vastuullista tahoa muualta, kuten vanhemmista tai yhteiskunnasta. Vastuuseen kuuluvat myös uskomukset ja arvot.

Vaikkakin tässä vaiheessa yksilön elämä on keskittynyt häneen itseensä, se ei tarkoita ettei hän huomioisi toisia tai ottaisi toisten näkökulmia huomioon. Itseensä keskittyminen ei ole sama kuin itsekeskeisyys, eikä itselliseksi tuleminen tarkoita että elämä pyörii vain oman navan ympärillä. Kyse on siitä, että yksilö oppii seisomaan omilla jaloillaan. Aikuisuuden saavuttaminen tarkoittaa sitä, että on vastuullinen ja tietää omat prioriteettinsa. Tavallaan paradoksaalista on, että oman itsenäisyyden lisääntyessä osaa ottaa paremmin myös toiset huomioon. (Jensen Arnett 2004, 213 -214)

Useimmissa yhteiskunnissa aikuisuuden saavuttaminen on arvostettua. Aikuisilla on tiettyä auktoriteettia ja he voivat osallistua moneen sellaiseen johon lapset ja nuoret eivät voi. Aikuisuus on siis saavutus, josta ollaan ylpeitä. Toisaalta toisia tämä aikuisuuden

saavuttaminen hirvittää, vaikka esimerkiksi laajentunut vapaus koetaan hyväksi. Osaksi tämä ambivalenssi voi johtua siitä, että aikuisen velvollisuudet voidaan kokea taakaksi ja rasitteeksi. Se, että joku toinen kantaa vastuun, voidaan kokea helpottavana. (Jensen Arnett 2004, 218)

Jensen Arnettin (2004, 227- 228) mukaan aikuisuuteen astuminen ei ole enää niin lopullista ja selväpiirteistä kuin avioliiton solmiminen aikoinaan. Päinvastoin, tie on pitkä ja tuulinenkin ja määränpää näkyy saavutettaessa kolmekymmentä ikävuotta. Aikuisuus saavutetaan erilaisten vähittäisten prosessien seurauksena (itsenäiseksi tuleminen ja omilla jaloillaan seisominen), eikä minkään sinänsä yksittäisen tapahtuman seurauksena. Erilaisten vastuiden ottaminen vahvistaa yksilössä aikuiseksi kasvamisen tunnetta. Saavutus voidaan kokea hyvin sekavin tuntein. Itsenäisyys on tervetullutta, mutta vastuut saattavat stressata. Tällöin katsotaan menneeseen aikaan nostalgisesti; lapsuus ja nuoruus näyttävät nyt helpompina elämänvaiheina kuin nykyinen elämänvaihe. Ihmisessä elää usko hyvään tai parempaan tulevaisuuteen nykytilasta riippumatta. Hän tiedostaa myös pystyvänsä vaikuttamaan itse tulevan elämänsä sisältöön. Tulevaisuuden haavekuvia testataan reaali maailmassa ja epämiellyttävät yhteentörmäykset, joita niitäkin sattuu, pakottavat muuttamaan odotuksia. Mutta vielä tässä vaiheessa kaikki tuntuu mahdolliselta.

4.3 Sosiaalistamisen mallit

Nostettaessa keskeiseksi kysymys minkälainen aikuisuus nuoruudesta aukeaa ja ennen kaikkea miten nuoruudesta kiinnitytään aikuisuuteen, kohtaamme jaottelun yhteydessä vaikeuksia, joista ensimmäinen liittyy sosialisointi ympäristön muutokseen. Margaret Meadin (1971) mukaisesti on toisinaan eroteltu jälkifiguratiiviset, yhteisfiguratiiviset ja esifiguratiiviset sosiaalistamisen mallit. Jälkifiguratiivisen mallin edellytyksenä on, että maailmassa ei ole tapahtunut muutoksia, sillä siinä nuoret noudattavat täydellisesti vanhempiensa tapoja. Yhteisfiguratiivisessa mallissa samanikäisten muodostamasta vertaisryhmästä tulee keskeinen arvojen ja normien lähde. Nuorilla on tuolloin joiltakin osin aivan erilaiset kokemukset kuin heidän vanhemmillaan, ja tällöin voidaan jo puhua nuorisokulttuurien muotoutumisesta. Ennalta aavistamattomat uudistukset, jotka aiheuttavat valtavia eroja eri sukupolvien kasvuoloissa, toteuttavat esifiguratiivisen mallin. Esifiguratiivisessa mallissa ei voida nojautua vanhaan haluttaessa

kohdata tulevaisuutta. Aikuiset ja nuoret muokkaavat omat arvonsa, mutta nyt nuoret vaikuttavat myös vanhempien sukupolvien arvoihin ja kulttuuriin uudistaen niitä jatkuvasti. Meadin näkemyksen mukaan länsimainen kulttuuri on muuttunut esifiguratiiviseksi. (Raitanen 2007, 189)

Näkemyks tiettyjen taitojen pakollisesta hallinnasta on kyseenalaistettavissa jo hyvinkin pintapuolisella historiallisella tarkastelulla. Raitasen (2007, 189- 190) mukaan teollistumisen ja etenkin tietotekniikan lisääntymisen myötä ovat sekä tarvittavat taidot että taitojen oppimisen prosessit muuttuneet. Pääasiallinen sosiaalistaja on edelleen perhe, joka tosin on joutunut voimakkaiden muutospaineiden kohteeksi. Perheen ja koulun rinnalle on noussut uusia sosiaalistajia siinä määrin, että voidaan puhua uudesta sosialisatiotyypistä. Thomas Ziehe (1991) piti 1980-luvun nuorisoa ensimmäisenä sukupolvena, joka voi alusta saakka muodostaa itse oman elämäntyylinsä. Hänen mukaansa nuorten maailmaa eivät enää muotoile perinne eivätkä vanhemmat, vaan joukkotiedotus, kulttuurituotanto ja kulttuuriset alaryhmät eli nuorisokulttuurit. Keskeiseksi erottautumisen ja itseilmaisun tavaksi muodostuu kulutuskäyttäytyminen: tavaroita hankitaan näyttöarvon vuoksi. Pula-aika on kaukana, kun persoonallisuutta rakennetaan kaupan hyllyltä.

Kulttuurisessa vapautumisessa toiminnan ja itsen tulkitsemisen mahdollisuudet laajenevat, mutta vapaus ei ole itsestään selvää. Perinteen sijasta tulkinnan suorittaa nykyisin media. Erilaiset viestimet laajentavat valta-alueitaan tarjoamalla toiminta- ja ajatusmalleja, joita ei voi sivuuttaa. Ensisijaiset kokemukset muuttuvat etukäteen tulkituiksi ja maailma muuttuu tutuksi jo ennen kuin sitä on itse koettu. Nuoret pääsevät mediavälitteisten kokemusten kautta aikuisten alueille ja huomaavat varsin pian, ettei täysi-ikäisyys välttämättä lisää kykyä käsitellä ongelmia. (Raitanen 2007, 190)

5. TUTKIMUSAINEISTO

5.1 Aineiston valintakriteerit ja käsittely

Empiiristä aineistoa olen peilannut Jeffrey Jensen Arnettin teoriaa orastavasta eli ilmaantuvasta aikuisuudesta (emerging adulthood) silmällä pitäen. Jensen Arnettin teoria poikkeaa perinteisestä sosiologisesta yhteiskunnallisesta tutkimuksesta, koska teoria ottaa huomioon sekä yksilö- että tilannetekijät. Yksilöpsykologinen ja ryhmien toimintaa tarkasteleva katsantokanta eivät sulje pois toisiaan ja niitä yhdistämällä voidaan ajatella saatavan laajempi näkökulma. Jensen Arnett on tehnyt useita tutkimuksia aiheeseen liittyen sekä Yhdysvalloissa että kansainvälisesti.

Aineittoa hain suomalaisen Cosmopolitan -lehden verkkosivun keskusteluaiheista. Mukaan valitsin sellaiset keskustelut, joissa käsitellään omaa aikuistumista ja ikää, oman itsen ja kypsyyden pohdintaa sekä omaa arvomaailmaa. Nämä keskustelut käsittelevät samoja teemoja kuin mitä esimerkiksi Jensen Arnett käsittelee omissa tutkimuksissaan. Keskusteluiden kautta haluan kuvata niitä näkökantoja ja mielipiteitä, jotka nousevat esille. Mitkä asiat askarruttavat ja minkälaisen arvomaailman tulkitsen puheenvuoroista heijastuvan.

Empirian muodostavat alla olevien otsikoiden alla olevat keskustelut:

Ihmiset ja ilmiöt: Minkä ikäinen haluaisit olla

Ajan kuluminen

Vanhuus

Mihin pyrit elämässäsi

Muutto lapsuudenkodista uuteen asuntoon

Yleinen keskustelu: Minkä ikäiseltä näytät

Miten minusta parempi ihminen

Terveys ja hyvä olo: Onko sinulla paineita tulevaisuudesta

Muoti ja kauneus: Mitä haluaisitte muuttaa itsessänne

Aluksi luin läpi ja tarkastelin kaikki keskustelujen puheenvuorot. Otteet gradua varten valitsin sillä perusteella, että ne kuvaavat ko. keskustelua kattavasti ja samassa suhteessa kuin alkuperäisessä laajuudessaan oleva keskustelu on. Nimimerkkejä en kirjoittanut sitaatteihin. Sitaitit ovat myös alkuperäisessä muodossaan eli mahdolliset kirjoitus- ym. virheet ovat esiintyneet alkuperäisessä tekstissä. Saman puheenvuoron sisällä olevia lauseita olen myös toisinaan yhdistellyt tiivistämismielessä kirjoittamalla väliin kolme pistettä. Olen kommentoinut ja tulkinnut tekstejä keskustelukohtaisesti. Lähinnä olen kuvaillut ja tarkastellut esille nousevia teemoja; minkälaiset aiheet puhuttavat ja miten omat ajatukset ja mielipiteet tuodaan esille. Miten esimerkiksi aikuistumiseen suhtaudutaan ja kuinka paljon sitä pohditaan ja reflektoidaan. Tulkinnoissa voi olla myös yhtymäkohtia Arnettin tai jonkun muun tutkijan teorioihin ja tutkimuksiin.

Lehden nettikeskustelupalsta tuntui sopivalta lähestymistavalta. Aineisto on vapaasti nähtävillä eikä keskustelusivuille tarvitse kirjautua. Aiheet ja puheenvuorot eivät ole ohjailtuja, mutta ovat silti strukturoituja. Kävin jokaisen keskustelun läpi useampaan kertaan valitakseni otteet (sitaatit) tätä tutkimusta varten. Pyrin valitsemaan otteet siten, että kaikki eri katsantokannat kulloiseenkin aiheeseen tulevat esille ja vielä samassa mittakaavassa. Otteita olen toisinaan hieman lyhennellyt asian tiivistämiseksi. Muotoilullakin on ollut tarkoituksena kunnioittaa kirjoittajia ja heidän mielipiteitään. Missään tapauksessa en omissa kommenteissani ota kantaa suoraan kirjoittajan omaan elämään, vaan tulkitsen yleisemmällä tasolla.

Puheenvuorot keskusteluissa ovat vaihtelevia mm. pituudeltaan ja kantaaottavuudeltaan. Pituus ja lyhyys eivät korreloi siihen, kuinka syvällisesti aihetta tunnutaan pohtineen. Osa voi olla heittoja, osa hyvinkin pitkään työstettyä tekstiä. Lähden siitä, että puheenvuorot ovat totuudenmukaisia. On tietysti otettava huomioon, että joukossa voi olla jotain jota ei ole tosissaan sinne laitettu, mutta sitä en voi tietää, tiedän vain että tällainen mahdollisuus on olemassa. Muutama keskustelu sisälsi kahden eri kirjoittajan keskinäisistä näkemyseroista seurannutta ”kinastelua”. En voi tietää, oliko se aitoa vai provosoimalla aikaansaatu, mutta näissä arvokkainta on kuitenkin erilaisten näkemyserojen ja niiden perusteluiden esilletuominen. Provosointi ei siis välttämättä ole pahasta keskustelun aikaansaamiseksi.

Aineisto sisältää keskusteluita, jotka käsittelevät sitä, miltä jokin tuntuu (sisäinen) ja miltä jokin näyttää (ulkoinen). Ensin käydään läpi keskustelua siitä, kokevatko kirjoittajat paineita tulevaisuudesta. Tämän jälkeen käsitellään kysymyksiä iästä eri näkökulmista ja ajan kulumisesta yleensä. Loppupuoli aineistoa käsittelee oman itsen ominaisuuksia ja pyrkimyksiä. Aiheesta toiseen polveileva keskustelu jäljittelee vapaamuotoista keskustelua; yhdestä aiheesta siirrytään seuraavaan, josta jälleen seuraavaan ja lopuksi palataan siihen mistä lähdettiin liikkeelle.

5.2 Keskustelut

5.2.1 Onko sinulla paineita tulevaisuudesta

Paineita tulee ympäristöstä; omalta perheeltä, kavereilta ja sukulaisilta. Tulevaisuus huolestuttaa, selviänkö koulusta kunnialla, pääsenkö opiskelemaan eli mitä minusta tulee vai tuleeko minusta mitään? Täytänkö toisten minulle asettamat odotukset ja täytänkö myös omat odotukseni. Nämä odotukset kohdistuvat opintoihin, kumppanin löytämiseen ja elämässä pärjäämiseen. Työelämän ja koulutuksen muutos näkyy. Aiemmin opiskeltiin ammattiin, johon myös työllistettiin. Uraa ei ollut pakko vaihtaa, ellei itse halunnut. Nyt ensimmäinen ura on harvoin pysyvä ja pätkätyöt yleisiä. Perhe-elämälle löytyy perinteisen ydinperhemallin lisäksi paljon muitakin sosiaalisesti hyväksytyjä vaihtoehtoja. Kiinnostavaa on sinänsä, että tuo perinteinen ydinperhemalli ja perinteiset arvot muutenkin näyttävät vahvoina. Monissa näissä keskusteluissa aihepiiristä riippumatta tulee ainakin rivien välistä esille se, että on olemassa tietyt ”yleisesti hyväksytyt” perinteiset arvot, joita halutaan noudattaa ja että eri tapahtumille elämässä on olemassa toiveaikataulut. Ensin käydään koulu, sitten opiskellaan ja valmistutaan ammattiin ja sitten onkin perheen perustamisen vuoro. Ahdistusta tunnetaan, jos ei lähempänä kolmeakymmentä ole valmistunut tai ainakin sitten perustanut omaa perhettä. Nuoruus ja vapaus liitetään yhteen, mutta joillekin parikymppisille sinkkuna olo voi olla myös ahdistusta tuottavaa ja sen voidaan pelätä jopa indikoivan ikuista vanhapiikuutta tai lapsettomuutta.

Kaikki kirjoittajat eivät ilmaise omaavansa paineita, mutta valtaosa kirjaa näitä ehkä jo hieman perinteisiäkin paineenaiheuttajia kuten opinnot, työ, tulevaisuus, oma itse, itsetunto, vertailu muhin, perheen perustaminen, kaverit ja aikuistuminen. Tämän keskustelun yhteydessä on myös kyseenalaistettu se, että miksi nimenomaan naisille tarjotaan edelleen mallia toisten miellyttämisestä ja toisten asettamien odotusten täyttämisestä.

”Välillä tuntuu etten koskaan tule valmistumaan, vaan saan ikuisesti kirjoittaa työhakemukseen ”fil.yo, opinnot loppusuoralla... valittu opinjalani on sellainen, jonka avulla ei helposti töitä saa... Töitä teen

tällä hetkellä väärällä alalla vuokratyöfirman kautta.”

”Mulla ei juuri tällä hetkellä ole pahempia paineita. Lukioaikana olin ajoittain hyvin stressaantunut YO -kirjoituksista ja pääsykokeista, mutta nyt kun on opiskelupaikka, työpaikka ja mies ja hieman rahaakin, niin on sellainen fiilis, että mikäs tässä on eilellä.”

Paineita tuottaa vertailu toisiin. Tätä vertailua tekevät sekä ihmiset itse että heidän lähipiirinsä. On aika tavallista, että vanhemmat ja sukulaiset ovat vertailleet sisarruksia toisiinsa, tarkoittamatta tällä välttämättä mitään negatiivista. Vertailu voi olla ainoastaan kuvailevaa tai toteavaa, mutta vertailun kohde tulkitsee sen omista lähtökohdistaan käsin ja näin ollen se voi saada mitä moninaisimpia merkityksiä. Sinänsä viaton heitto voi jäädä ihmisen mieleen ikuisiksi ajoiksi aiheuttamaan voimakkaitakin paineita. Ympäristö, vanhemmat ja kaverit voivat myös tahtomattaan painostaa nuorta seuraamaan heidän omia polkujaan, olivat ne sitten ura- tai perhe-elämäpainotteisia. Jos suku on täynnä jonkin tietyn ammatin harjoittajia, sillä voi olla voimakas vaikutus yksilön ammatinvalintaan. Silloin voi kysyä kuinka paljon ympäristö on vaikuttanut tuohon ammatinvalintaan, mutta absoluuttisen totuuden saaminen on jo hankalampaa. On haasteellista pyrkiä selvittämään missä vaiheessa jokin tietty päätös syntyy ja mitkä ovat ne kaikki siihen vaikuttaneet tekijät tärkeysjärjestyksessä.

Voi miettiä, oliko mahdollista vielä muutama vuosikymmen sitten aikuistua ehkä enemmän rauhassa ja käyttää aikaa oman itsensä hakemiseen ja löytämiseen. Välivuosi kirjoitusten jälkeen ei ollut kummajainen, vaan ihan normaali ilmiö. Myös matkustelu ja ylipäänsä ”kaiken kokeilu” oli jopa suotavaa, koska sitten opintojen jälkeen ajateltiin alkavan työputken, jossa loppuelämä kuluisi. Maailma on nyt toinen ja tuollaista kokeiluaikaa on periaatteessa mahdollista viettää minkä ikäisenä ja missä välissä tahansa mm pirstaloituneen työelämän vuoksi. Entisen kaltainen elämä ei taida olla monelle mahdollista, vaikka sellaisen haluaisikin. Tehokkuus on tänä päivänä se, minkä mukaan edetään. Instant -yhteiskunnassa kaiken tulisi tapahtua nopeasti ja tehokkaasti. Koulun jälkeen tulisi mennä nopeasti turhia välivuosia pitämättä opiskelemaan ja sieltä edelleen nopeasti työmarkkinoille. Jälkikasvulle toivotaan yleensä parempaa kuin mitä itsellä on ollut. Samoin heidän toivotaan käyttävän hyväkseen kaikki ne mahdollisuudet joita edellinen polvi ei ole saanut. Koulutuksen merkitystä painottavat sekä ne, joilla sitä on että

ne, jotka eivät ole itse saaneet mahdollisuutta siihen vaikka olisivat halunneet.

”Äiti vertaili minua mun isosikoihin, en tiä tekikö se vahingossa vai miksi... Isä ei pitänyt mua oivana missään. Varmaan johtu siitä kun vaihdoin amiksesta lukioon eli ”helpommasta koulusta vaikeampaan”... No nyt sitten olen yo-pohjaisella linjalla amiksessa ja vaikka toinen siskoistani valitsi saman tien eli lukiosta amikseen, tuntuu et oon luuseri. Itellä on olo et oon vaan seikkaillu ja kokeillu kaikenlaisia polkuja elämässä enkä oikein saanu mitään kunnollista aikaan. Samalla ku kaikki muut jännää et mitähän musta oikein tulee...”

”Vanhemmat painostavat jatkamaan opiskelua sekä etsimään parempaa työpaikkaa (vaikka itse olen oikeastaan tyytyväinen nykyiseen työhöni) verraten tietenkin aina veljeeni. Vanhempien osalta kuuluu myös viikottain kyselyjä olenko törmännyt miehiin, eli painostusta myös kumppanin etsimiseen. Itseäni alkaa ahdistaa ainainen vatvominen asioistani... Paineet alkaa kasvamaan ”mitä jos en koskaan pääse kouluun” ”mitä jos en koskaan löydä miestä”. Itse en edes halua yliopistoon. ”

Joukkoharha siitä, että ”kaikki muut”, ”kaikilla muilla” on jotain elää edelleen ja taustalta löytyvät usein ne kaikkien perinteisemmät arvot. Koskapa orastava aikuisuus on kokeilujen ja etsimisen aikaa, on luonnollista että näin myös eletään. Samalla kuitenkin taustaaännet hoputtavat jo sen oman paikan löytämiseen ja kaikkien palasten paikoilleen loksauttamiseen. Tuntuu rankalta, että parikymppinen kokee olevansa luuseri, kun ei vielä tiedä miksi isona aikosi tai että on valinnut muiden mielestä väärin. Itsellisenä oleilu parikymppisenä (tai minkä muunkaan ikäisenä) ei sinetöi kohtaloa tulevan tai puuttuvan perheen osalta. Vertailu kuitenkin elämän aikatauluihin tuottaa näitä paineen tuntemuksia.

Itsetunto-ongelmat ovat yksi paineen aiheuttajista. Kirjoittajissa oli valtaosa niitä, jotka ovat tyytyväisiä itseensä sellaisina kuin ovat. Jokainen meistä tyypitellään eri rooleihin ja esimerkiksi koulussa jaetaan roolit jokaiselle oppilaalle. Roolit leimaavat ja istuvat

sitkeästi. Hikipinko on aina hikipinko ja häirikkö on aina häirikkö. Näitä leimoja vakavampi ongelma on kiusatuksi joutuminen, joka vaikuttaa monella tavalla haitallisesti yksilön elämään. Koulun vaihtaminen toiseen voi tarjota kiusatulle uuden alun ja mahdollistaa elämän, jossa vanhoista leimoista pääsee eroon ja saa uuden mahdollisuuden normaaliin elämään.

”Omaan itseeni olen täysin tyytyväinen. Kyllähän sitä välillä ajattelee että ”voisi olla hoikempi ja timmimpi” mutta kumoan heti nuo ajatukset pois, olen juuri hyvä (enkä tarkoita mitenkään ylimielisellä tavalla) juuri tämmöisenä kuin olen! Nuorempana itsetuntoni ei ollut läheskään näin hyvä. Olin luokkani reppana ja sain kokea kiusaamistakin. Mutta muutettuamme uudelle paikkakunnalle sain ikäänkuin uuden alun ja nyt olen räiskyvä persoona joka ei suostu tallottavaksi. Ikä tänä kesänä 19 v. ”

”20-vuotias oon, mulla on itsetunto-ongelmia, vartalo on aina liian lihava, en pärjää koulussa, en ole hyvä sängyssä jne jne. kaikki nää on mun pään sisäisiä ajatuksia, oikeesti en ees oo lihava. Mä oon ihan varma että tää kaikki johtuu mun lapsuudesta. Isä on arvostellut mua koko ajan..”

”Itseeni taas olen täysin tyytyväinen. Turha sitä on paineita ottaa juurimistään. Tärkeintä on että tekee parhaansa asiassa kuin asiassa ja jos epäonnistuu (todella surkeasti), pystyy nauramaan itselleen. ”

On aivan luonnollista kokea epävarmuutta omasta elämästään sen kaikkine osa-alueineen. Osa näistä paineista ja epävarmuuksista on vaihtelevia, tilannesidonnaisia. Välillä on kuussa ja välillä maassa. Joskus voi myös itse osata tiedostaa, että osa näistä omista käsityksistä ei ehkä olekaan paikkansa pitäviä, ainakaan jatkuvasti. Ajatellaan, että ihmisen eloon kuuluu olla tyytymätön ja valittaa, vaikka oikeasti kaikki olisikin hyvin. Voidaan myös kokea, että on suorastaan epäilyttävää jos on oloonsa tyytyväinen eikä ota paineita mistään. Toista linjaa edustavat näissä keskusteluissa henkilöt, jotka realistisesti toteavat olevansa tyytyväisiä juuri sellaisina kuin ovat. Kaikissa kirjoituksissa ei ollut ikää merkittynä, joten on vaikea arvioida kuinka aikuistuminen ja iällinen kypsyminen

vaikuttavat tyytyväisyyden kokemukseen.

Koulutusympäristössä korkeakoulut ja yliopistot mielletään ammattioppilaitoksia korkeampitasoiseksi opinahjoksi. Nuori voi hakeutua näihin opiskelemaan vaikka ei itse haluaisi, kun vanhemmat siihen painostavat. On selvää, että jos ei omaa motivaatiota ole, on haasteellista suoriutua jostain johon ei ole alun perinkään itse sitoutunut. Moni kirjoittaja tunnistaa omassa elämässään tilanteet, joissa ristiriitaisuuksia esiintyy ja pystyy itse analysoimaan tilannettaan eli huomaa kuilun omien ambitoidensa ja muiden taholta tulevien vaatimusten välillä.

Omalla perhetaustalla on merkitystä. Jos esimerkiksi omat vanhemmat ovat perustaneet perheen nuorina, sitä voidaan edellyttää myös jälkikasvulta. Myös ympäröivä kulttuuri vaikuttaa. Maaseudulla on perinteisesti pariuduttu ja perustettu perhe nuorempina kuin kaupunkioiloissa. Toivotut perhemallit vaihtelevat myös etnisen taustan mukaan. Monissa Suomessa olevissa vähemmistökulttuureissa pidetään varhain aloitettua perhe-elämää suotavana. Toisaalta jos nuorena aloitettu perhe-elämä ei olekaan ollut kovin antoisaa, voidaan painottaa koulutusta ja itsenäistä elämää ensisijaiseksi vaihtoehdoksi, jotta jälkikasvulla olisi parempi ja onnellisempi elämä. Aiemmin solmitut ns. pakkoavioliitot eivät välttämättä ole olleet niitä kaikkien onnellisempia. Jos koti on ollut riitaisa ja vanhemmat ovat syyllistäneet lapsia tilanteen kehittymisestä, voi tällaisessa perheessä kasvanut nuori toivoa, ettei itselle kävisi samalla tavalla.

”Lähinnä perheasioiden vuoksi täällä on paineita. Vanhemmat ovat alkaneet kysellä että joko minulle ja kihlatulleni on tulossa omaa pikkuista (itselläni on ikää 19,5 vuotta). Äitini on myös suunnitellut kaikki valmiiksi, tarjoiluja ja juhlapaikkaa myöten. Tämä tottakai ahdistaa ihan hirveästi, minulla ja miehelläni ei ole edes lähivuosien suunnitelmissa mennä naimisiin tai perustaa omaa perhettä. Toistaiseksi suunnitelmat ovat kouluttautuminen ja työnteko.”

”No nyt kun mulla ei sitte oo ketään, niin tuntuu et oon epäonnistunu. Tässä iässä äiti oli jo raskaana ja naimisissa.”

Ristiriitaiset viestit ympäristöstä voivat aiheuttaa paineita. Jos nuori päättää seurata vain

omia arvojaan eikä piittaa vanhempiensa arvoista, voi hän kuitenkin kokea paineita siitä, kun toimii eri tavalla kuin vanhempansa eli vanhempien arvot tuntuvat kuitenkin alitajuisesti olevan se mittari, jonka mukaan elämä määritellään onnistuneeksi tai epäonnistuneeksi. Eli vaikka tein niin kuin itse parhaaksi koin, eikä niin kuin muut sanoivat, minusta tuntuu kuitenkin pahalta.

Vertailu toisiin samanikäisiin tai muihin viiteryhmiin joihin nuori kuuluu, on normaalia. Käsitukset tiettyjen elämänvaiheiden sisällöstä tai niiden sopivuudesta tai oikea-aikaisuudesta vaikuttavat käsityksiin omasta elämästä ja aikuisuudesta. Nuoruuden kapinan pintaa raaputtamalla voi pohjalta löytyä hyvinkin konservatiiviset käsitykset oikeasta tavasta aikuistua ja olla aikuinen.

”Kaverit saa aikaan paineita. Minulla tulee joskus paniikkihäiriö tyyppisiä kohtauksia ja kun niistä kerron kavereille kukaan ei voi ottaa tosissaan ja tulee hirveät syytökset. Kun aloin kaksi vuotta sitten seurustelemaan, kaverini muuttui omituisiksi, he eivät pitäneet poikaystävästäni. .. Olisin vaan toivonut että minulla olisi ystäviä, jotka kuuntelevat ja tukevat, mutta näin ei ikävä kyllä ole. Taidampa tuntea itseni onnelliseksi ilman heitä. ”

5.2.2 Minkä ikäinen haluaisit olla

Tähän annettiin numeerisia vastauksia perusteluiden kera lapsesta aikuiseen, 17 -25 vuoden välille. Suurin osa halusi olla 22-vuotiaita, koska sen ikäinen mielletään nuoreksi, mutta silti aikuiseksi. Seuraavaksi eniten haluttiin olla 19- tai 20-vuotiaita. Osa totesi iän olevan vain numero, sillä ihmisen nähtiin pysyvän sisimmältään samana iästä riippumatta. Käytännön syyt vaikuttavat myös siihen, minkä ikäisiä haluttaisiin olla. Myös nuorten mielikuvissa nuoruuteen yhdistetään huolettomuus ja monia muita positiivisia adjektiiveja. Vanhenemiseen liitetään mielikuvia ympäristön paineista, vastuista ja monista muista ikäviksi koetuista asioista.

Nuori voi haluta olla nuorempi kuin mitä tällä hetkellä on. Nuoruuteen yhdistetään huolettomuus ja tietty vastuun välttäminen. Toki nuoruus tarkoittaa myös kaikenlaista

myllerrystä ja rankkojakin aikoja omaa itseä etsiessä, mutta muistot usein kultaantuvat ja toisaalta, nuoruus voi olla myös helppo ja huoleton kokemus. Puhutaan myös onnellisuusmuurista, joka tarkoittaa sitä, että vaikeiksi koetuista asioista ei haluta avautua. Vaikea on sen sijaan arvioida, missä määrin onnellisuusmuuri selittää nuorten vastauksia verrattuna esimerkiksi vanhempien ihmisten vastauksiin. Nuoruuteen liitetään paljon positiivisia käsitteitä, ja kuka voisikaan sanoa, ettei kulttuurissamme ihannoitaisi nuoruutta. Ei siis ole ihme että moni nuorikin näkee nuoruuden tavoittelemisen arvoiseksi asiaksi.

”Mä täytän kohta 19 ja mieluiten oisin pysynyt aina 17 vuotiaana. ... jotenkin silloin kaikki oli ihanasti ja nyt ku monet kaverit alkaa muuttaa eri puolille maata opiskelee ja kaikki asiat muuttuu mä en oo kovin hyvä näihin muutoksiin tottuun.”

”Mietin tässä... että minkä ikäisiä haluaisitte sitten olla jos kerran ikääntyminen hirvittää? Itselläni nousi heti mieleen kumpu voisni palata aikaan kun olin 17 vuotta, sillä silloin oli vielä niin vapaa ilman täysi-ikäisyyden mukanaan tuomista velvollisuuksia.”

”Mä haluaisin jostain syystä olla vieläkin 17-vuotias. Se vaan tuntui sellaiselta iältä jolloin ei huolet painanut ja elämä hymyili.”

”Minä vastasin jo rippikoulussa, että haluan olla lapsen ikäinen. Haluan elää satumaaailmassa ja leikkiä vielä.. Ne ajat meni lapsen kengissä ajat sitten.. mieli ei ole muuten mihinkään kasvanut.”

Tyytyväisyyttä voidaan kokea oman itsensä ikäisenä juuri tässä hetkessä. Eletystä elämästä on opittu ja kypsytty eikä menneitä haluta elää uudelleen. Elämä tuntuu juuri nyt hyvältä juuri tämän ikäisenä. Ihminen on samaan aikaan tarpeeksi vanha tiettyihin ikärajoja edellyttäviin asioihin, mutta silti samalla tarpeeksi nuori kokeakseen että maailma on avoinna edessä ja valinnan mahdollisuudet lähes rajattomat.

”Mä oon nyt 17 vuotta ja tää tuntuu ihan hyvältä. Toisinaan taas voin

silti heittäytyä lapseksi ja elää lapsuuttani. Vanhemmat ja sukulaiset huolehtivat ja auttavat kaikessa missä haluan apua!”

”Mä haluan ainakin olla ihan omanikäinen. Mä oon kokeillu jo kaikkia noita aiempia ikiä ja ne oli tosi kivoja sen aikaa kun kesti.”

”Mulla on joku hassu päähänpinttymä 22:sta. Ehkä baarien takia. Ja se kuulostaa sellaiselta ”en ole enää ihan pentu, mutta mulla on vielä koko elämä edessä”- siihen vois sitten jäädä.”

”Mä oon ihan tyytyväinen tähän 24 vuoden ikään. Oikeastaan nyt voin vasta omalta kohalta sanoa olevani aikuinen.”

Jossain tietyssä iässä asiaa mietittäessä voidaan kokea, että on kypsytty aikuiseksi. Minkälaiset paineet tulla aikuiseksi heti täysi-ikäisyyden täytyttyä mahtaa ympäristömme asettaa, kun eräs kirjoittaja toteaa tuntevansa itsensä aikuiseksi vasta 24 vuoden ikäisenä. Tiedetään ettei ihminen muutu radikaalisti syntymäpäiviään viettäessään, voi olla että ajatus kypsymisestä koetaan kuitenkin normiksi. Toisaalta voidaan huomata tai tuntea ettei olla aikuistuttu. Kasvaminen on prosessi, jossa muutokset tapahtuvat vähitellen eri nopeuksilla ja eri laajuisina. Usein vasta pidemmältä perspektiiviltä tarkasteltuna huomaa muutoksen.

”Mie voisin jäädä tähän 20 ikävuoteen, tää ois aika hyvä. Eipä tuolla vuosien täyttämisellä ole kyllä mitään oleellista merkitystä missään minulle ollut että jaksaisin stressata vaikka ikää tuleekin lisää. Lähinnä tympäisee se että mikään ei tunnu muuttuvan vaikka vuosia lisää tuleekin.”

”Aika kuluu sitä nopeammin mitä vanhemmaksi tulee. Vaikka mikään ei ulkoisesti varsinaisesti ole muuttunutkaan pariin vuoden sisällä, niin sisäisesti muutosta kyllä on tapahtunut. kai se on sitä henkistä kasvua. Itseasiassa en halua yhtäkään päivää elää uudelleen, ne ajat on jo eletty ja ne on menneitä aikoja. ”

”Olen aina ollut pikkuvanha sielu ja joskus 16 vuotiaana halusin kovasti olla jo 20. No nyt kun olen, elän parasta aikani. Haluaisin jäädä sellaiseen 22 ikävuoteen, on sekä tarpeeksi ikää mutta vielä kuitenkin mukavan nuori ja suloinen.”

”Mä täytän muutaman kuukauden päästä 20 ja olen tyytyväinen ikääni. ..alaikäisenä ois NIIN paljon halunnut olla täysi-ikäinen. Sit ku täytti 18, ei se tuntunutkaan oikein miltään.”

Nuori voi haluta olla myös ikäistään vanhempi. Syyt voivat olla käytännön sanelemia; esim. ajokortti varsinkin harvaan asutulla seudulla missä joukkoliikennettä ei ole, antaa mahdollisuuden liikkua vapaammin. Vapaampi liikkuminen tuo mukanaan lisääntyneen itsenäisyyden tunteen ja vaikuttaa myönteisesti elämänlaatuun. Täysi-ikäisyys tuo mukanaan oikeuksia, mutta myös velvollisuuksia. Tuntuu, että oikeuksia painotetaan ehkä enemmän. Baarielämä houkuttaa eniten silloin, kun se on vielä saavuttamattomissa. Samoin jos kaveripiiri on vanhempi, nuori odottaa malttamattomana että pääsisi itsekin kaveriseurassa juhlimaan.

”Eniten ootan sitä, että täytän 18v!!! Kun alaikäisenä on vielä paljon rajoitteita hauskanpitoon! Ja alaikäisenä on vanhempien armoilla!”

”Haluaisin olla 19-vuotias. Niinkuin joku sanoi täysikäinen, mutta teini. .. Mutta ainakaan ei olisi ympäristön paineita mistään perheen perustamisesta ja paikoilleen asettautumisesta.”

Kasvuympäristöt poikkeavat toisistaan. Yhtäällä koetaan perheenperustamispaineita täysi-ikäisyyden kynnyksellä, toisaalla huokaistaan helpotuksesta, koska tuollaisia paineita ei vielä tarvitse tuntea.

”Mie nyt oottelen vaan et sen 18 täyttäis. Ihan näin käytännön asioitten puolesta... ajokorttia ihan parin viikon päästä rueta ajelemaan niin se on hieno homma.”

Kirjoituksista näkyy myös kriittisiä kannanottoja vallitsevaan ikäpolitiikkaan. Rivien välistä on luettavissa näiden ns. vallitsevien käsitysten (se että kronologinen ikä määrittää niin paljon) kyseenalaistamista. Tuntuu hassultakin, että syntymäpäivän jälkeen elämän radikaalisti muuttuisi tai että ikävuosien pitäisi antaa vaikuttaa omaan elämään. Se, että vuosia tulee lisää sekä tuntuu että ei tunnu. Ihminen voi tuntea olevansa sisältä aivan sama oma itse, vaikka vuosia tulee lisää. Keho ikääntyy, mutta mieli ei. Iälle annetaan monenlaisia merkityksiä. Ikä on numero, vastuuta ja vapautta sekä mahdollisuuksia merkitsevä. Monet ovat sitä mieltä, että ikä on vain numero, jonka perusteella ihmisestä (minkään ikäisestä) ei pidä tehdä päätelmiä. Samaan aikaan me kuitenkin jatkuvasti teemme päätelmiä ihmisestä perustuen hänen ikäänsä. Iän mukaan ihmisen elämää määritellään ja asemoidaan tiettyyn lokeroon, jossa hän joko on tai ei ole yhteiskunnan normien ja sääntöjen mukaisesti.

Julkisuudessakin on lukuisia ihmisiä, jotka eivät suostu näihin valmiisiin muotteihin. Suhtautuminen on kaksijakoista, toisaalta ihailtaan ja suitsutetaan rohkeutta tehdä omannäköisiä valintoja. Toisaalta voidaan pilkata ja tehdä päätelmiä, että ihminen yrittää näyttää joltain miltä ei oikeasti kuuluisi olla tai yrittää olla joku muu. Nämä positiiviset ja negatiiviset näkemykset voidaan antaa myös samanaikaisesti. Esimerkiksi on ihailtavaa, että iältään seniori näyttää nuoremmalta, mutta rajansa sillä kuinka tuo toteutetaan. Se mitä sallitaan ja kenelle riippuu monista eri tekijöistä. Tiettyihin ammatteihin liitetään enemmän vapauksia kuin toisiin, samoin sukupuoleen.

”Tää on ihan hyvä tää 22.. Mut kyllä varmasti oon tyytyväinen sit vuoden päästäkin. Ei ne numerot vaan se mieli...”

”Olen jo 24, foorumin ”vanhuksia” ilmeisesti. ...ikää tullessa on muuttunut jopa viisaammaksi monissa asioissa... Vaikka ikähän on vain numeroita kummiskin.”

”Kyllähän se 20 v. olis ihan jees ...hirvittää ajatella, että neljän vuoden päästä sitä on kolmekymppinen. Mutta eikai iällä niin väliä ole jos muuten tuntee itsensä nuorekkaaksi.”

”Usein toivon, että saisin aloittaa elämäni uudestaan aivan alusta, mutta tarkemmin ajatellen ei se vaikutakaan kovin hyvältä ajatukselta. Kovasti haluan uskoa, että paras ikä minulle on juuri sen hetkinen ikä. Ei vanheneminen niin kamalaa ole, kun suhtautuu siihen oikein. En ikinä tämän ikäisenä tekisi samoja virheitä, mitä tein murrosiässä pari vuotta sitten. Jokainen vuosi tuo kokemuksia, joista oppii taas lisää tulevaisuutta varten.”

Orastava aikuisuus, jossa kokeilujen kautta opitaan itsestä ja muista, ja ymmärretään että ilman noita harmittaviakin virheitä ei oltaisi tultu siksi persoonaksi, joka nyt ollaan. Ratkaisuja tehdessään ihminen toimii aina sen hetkisen parhaan tietämyksensä turvin. Etukäteen ei voi aina tietää onko ratkaisu oikea vai ei, mutta yhtäkaikki siitä seuraa oppimiskokemus.

”Ei ole sellaista yli kivaa ikää. joka vuosi voi vanhentua- ei haittaa tippaakaan.”

”Olen ihan tyytyväinen tähän 23 vuoden ikääni, mutta ei mua haittaa vanheneminen. Ikä on vaan asennekysymys. Ihan sama kuinka vanha olen, minä se siellä kuitenkin olen.”

”Musta ainakin tuntuu, et mitä vanhemmaks mä tuun, sitä lapsellisemmaks sitä muuttuu.”

Tietty lapsenomaisuus ja herkkyys luonteessa on usein sellainen ominaisuus, jonka toivotaan säilyvän osana persoonallisuutta. Toisaalta voi miettiä kuinka nämä ominaisuudet omaaviin aikuisiin suhtaudutaan. Aikuisen kun pitäisi aina tietää paremmin tai olla turhia herkistelemättä. Herkkyyttä voidaan ihailla, mutta samaan aikaan varoitetaan olemasta haihattelija ja suhtautumaan ympäröivään todellisuuteen realistisesti.

5.2.3 Minkä ikäiseltä näytät

Keskustelussa kirjoittajat mainitsivat itse näyttävänsä nuoremmalta (30), vanhemmalta (10) tai oman ikäiseltä (15). Myös näiden eri vaihtoehtojen yhdistelmiä mainittiin. Ihmiset tulkitsevat ikää jokainen omista lähtökohdistaan omiin kokemuksiin ja esim. tiettyihin ulkoisiin merkkeihin nojautuen. Vaatetus, meikki/ meikittömyys, tyyli ja monet muut seikat vaikuttavat ihmisen ulkonäköön ja siihen kuinka vanhaksi hänet arvioidaan. Myös ihmisen koko mainittiin näissä puheenvuoroissa, pienuus useimmiten yhdistetään usein nuoruuteen. Kypsyyden ja ”sisäisen” iän mainittiin myös sekä vaikuttavan että näkyvän olemuksessa.

Ulkonäköasiat ja paineet näyttää nuorelta ovat suhteellisia, eivätkä iältään nuoretkaan vältty niiltä kokonaan. Toisaalta vaikka ei itse paineista kärsisikään, on alitajunnassa kulttuurimme viesti siitä, miten nuoruus on tavoiteltavaa ja vaikei enää olisi nuori, kannattaa tehdä kaikkensa jotta edes näyttäisi nuorelta /nuoremmalta. Moni hyvinkin nuori kirjoittaja totesi tyytyväisenä näyttävänsä ikäistään nuoremmalta. Samoin, jos nuoremmaksi luuleminen ei miellyttänyt, se koettiin kuitenkin paremmaksi vaihtoehdoksi, kuin ikäistään vanhemmalta näyttäminen. Nykyisin ulkonäköpaineet kohdistuvat myös miehiin, vaikka aihe enimmäkseen naissukupuoleen liitetäänkin. Erilaisissa tutkimuksissa on havaittu, että nuorelta näyttäminen on jopa tärkeämpää kuin itse kronologinen ikä. Jos vastakkain on ikäiseltään tai ikäistään vanhemmalta näyttävä henkilö ja toinen, edellistä vanhempi henkilö joka kuitenkin näyttää ikäistään nuoremmalta, valinta tehdään tämän kronologiselta iältään vanhemman hyväksi, koskapa hän kuitenkin näyttää nuoremmalta ja näin ollen paremmalta. Nuoruus merkitsee kauneutta, paremmuutta, viehätysvoimaa ja monia muita yleisesti ottaen toivottavina pidettyjä ominaisuuksia. Anti-age – teollisuus on esimerkiksi Yhdysvalloissa voimakkaimmin kasvanut teollisuuden ala. Nuoruuden ihannointi koskee myös yhä nuorempia ikäluokkia.

Käydyn keskustelun avauskysymys oli siis minkä ikäiseltä näyttää ja minkä ikäiseksi ihmiset luulevat?

”Paljon nuoremmalta mitä olen. Pari vuotta sitten kotikyläni ihmiset vielä kyselivät ”jokos olet ripiltä päässyt”. Usein minut arvioidaan 17-

vuotiaaksi, mutta toisaalta en näe tätä pahana juttuna sillä joihinkin paikkoihin pääsee vielä lasten lipulla.”

Nuoremaksi luuleminen voi tarjota tilaisuuden hyödyntää viehearviointia taloudellisesti. Moni meistä maksaa erilaisista palveluista ja hyödykkeistä vähemmän, jos siihen tarjoutuu mahdollisuus.

”Mua lähes aina luullaan 21 -24-vuotiaaksi ensitapaamisella, mutta on multa väillä papereitaki kysytty. Ilman meikkiä näytän paljon vanhemmalta kuin meikit naamassa.”

”Omasta mielestä näytän varmaa 16 -17-vuotiaalta. Tosin ei se mua haittaa, parempi kun eräs tuttu 20v. nainen näyttää nelikymppiseltä.”

”Kai mä ihan omanikäiseltä näytän. on mua 28-vuotiaaksikin arvailtu, siitä melkein loukkaannuin. hauska on silti että samalla viikolla kävin alkossa ostamassa vahvaa viinista ja perusruokakaupassa sytkärin. Alkossa ei kysytty henkkareita. ruokakaupan kassalla kysy... heti tulee semmonen ”ähäkutti!” – olo.”

Monet huomaavat, että iän arviointi ei ole helppoa ja että omaa ikäänsä koskien voi saada vastakkaisia tulkintoja samanaikaisestikin. Vanhemmaksi luuleminen voidaan kokea loukkaavana. Joskus tällaisista arviota voidaan varoa antamasta juuri siksi, että ei haluta ottaa riskiä virhearvioinnista ja sitä kautta toisen loukkaamisesta.

”Mä kuulun kans näihin hyvinsäilyneisiin. Ikää on tosiaan 24 ja yleensä luullaan joku nelisen vuotta nuoremaksi... nykyään lähinnä naureskelen ikäarvioille ja mun mielestä se on vaan positiivista että en ole ruvennut tätiytymään. ... must on kammottavaa ku joku parikymppinen näyttää vuosien runnomalta lässähtäneeltä kolmikybäseltä...”

Nuoruuden ihannoinnista kertonee myös termi ”hyvin säilynyt”. Ikääntymistä kun ei voi estää, on hyvä jos se ei kuitenkaan näy päällepäin.

”Ei liity babyfacet välttämättä hyvään säilyvyyteen. Kyllä harjaantunut silmä osaa arvioida iän kohtuu tarkasti siitä, miltä iho näyttää... Teinit erottaa parikymppisistä yleensä helposti jo kropan muodostakin...”

”.. kolmekyvänen vuosien runnoma? Mitä viiskybäset sitten on? Toisaalta, jos ei osaa syödä oikein, niin kolmekyväsenä on kyllä lässähtänyt.”

”Kyllähän se tässä iässä on jo imartelevaa jos papereita kysellään ja sitä sattuu vieläkin satunnaisesti... hauskaahan se on jos joku ”järkyttyy” kuullessaan minkä ikäinen olen (28 tuli täyteen nyt kesäkuussa).”

Keskusteluissa tulee esille koko nuorelta näyttämisen idean mielekkyyden pohtiminen. Toisaalta kulttuurimme on ulkonäkökeskeinen ja ihmisen habitus on helposti se ensimmäinen, jonka mukaan hänet arvioimme ja lokeroimme. Meille on tärkeää tietää esimerkiksi ihmisen ikä ja sukupuoli, jotta osaamme määritellä hänet ja hänen sanomansa. Asiat saavat erilaisen painoarvon sen mukaan kuka ja millaisin ominaisuuksin ja määrein varastettu ihminen ne esittää.

”Noh, kaipa mä todellisuudessa ikäiseltäni näytän, varsinkin pitkän sairausloman jälkeen ja vuosia jatkunut huonoinisuus on kerännyt melkoiset pussit silmien alle.”

”minulle on ikää kertynyt 21 vuotta, ja johtuukohan kenties siitä, että olen alle 160 senttiä pitkä ja melko hoikka, että minua saatetaan luulla esim. 15-vuotiaaksi.”

”Minulta kysytään oikeastaan aika harvoin papereita, mistä voisi päätellä että näytän ainakin täysi-ikäiseltä. (Tai sitten täällä päin ollaan tosi lepsuja).”

”Olen siis 30 v ja vielä pari kolme vuotta sitten multakin joku kysyi että milloin kirjoitat ylioppilaaksi... Oli hieman hassu tilanne selittää, että kyllä niistä yo-juhlista on jo aika monta vuotta. ... Viime vuosina tosin olen tainnut sitten vanheta oikein kunnolla, kun ei enää kukaan kysele, että missäs koulussa sinä olet.”

”Hmh... mieluummin näyttäisin ihan oman ikäiseltäni, mutta ehkäpä tästä ”hyvin säilyneenä” pysymisestä on hyötyä sitten vanhemmalla iällä.”

”Minä olen niin ikäiseni (19) näköinen, ettei minun ikää arvaa muut väärin kuin yli 80-vuotiaat. He ovatkin veikanneet suunnilleen 12-vuotiaaksi.”

Kommentteihin iän arvioimisesta suhtauduttiin myös huumorilla. Se voikin olla hyvä pitää mielessä, sillä arviointiin vaikuttavat tilannetekijät vaihtelevat. Esimerkiksi seniorikansalaisen näkökulmasta muutamalla vuodella suuntaan tai toiseen ei ole samanlaista merkitystä kuin nuoren näkökulmasta on.

”Olen 20-vuotias ja multa on alettu taas kyselemään papereita... Ilmeisesti nuorennusta on tapahtunut.”

”Olen henkisesti 20 vuotias mutta näytän kavereiden ja portsarin mielestä alaikäiseltä.”

Eräs kirjoittaja toi esiin sen, että vuosien kertyminen ei vie elämää. Ikä ja nuoruus ja vanhuus koetaan suhteellisina. Lapsen mielestä kaikki häntä itseään vanhemmat ovat vanhoja, murrosikäisen mielestä kaksikymppiset ovat vanhoja ja keski-ikäisten mielestä seniorikansalaiset ovat vanhoja. Itse aikuistuessaan ja ikääntyessään tuo vanhan ja nuoren välinen raja liikkuu ylöspäin oman ikääntymisen myötä. Kaksikymppinen ei koe omaa ikäänsä varsinaisesti vanhaksi, vaikkakin hän voi toivoa olevansa nuorempi tai näyttää nuoremmalta. Murrosikäiset voivat haluta näyttää vanhemmilta, koska se avaa portit esim. viihdemaailmaan ja nuorella on kova halu olla täysi-ikäinen. Kun aikuisuuden ilot ja vastuut on saavutettu, voidaan haluta olla/näyttää nuoremmilta koska nuoruusaika koetaan

huolettomammaksi ja vastuista vapaaksi.

”Kiva lueskella teidän lapsukaisten ajatuksia iästä. Minäpä olen se yli kolmekymppinen kurpsahtanut akka, eikä elämä silti ole kovin kamalaa.”

Ihminen elää aina parasta aikaansa. Elämäkokemus tuo kypsyyttä ja näkökulman laajuutta asioiden tarkasteluun. Elämä ei pääty siihen, kun täysi-ikäisyys ja sitä seuraavat tasavuosisikymmensyntymäpäivät seuraavat toisiaan. Se ei pääty myöskään opintojen päättämiseen, työelämään astumiseen tai perheen perustamiseen. Sen sijaan em. tekijät antavat uutta sisältöä elämään sitä muokkaamalla.

5.2.4 Ajan kuluminen

Kirjoittajat totesivat ajan kuluvan nopeasti (13), ettei ajalla ole merkitystä (10), ikäkriisi voi vaivata (10), iän merkit näkyvät (6), on hyvä olla juuri nyt tämän ikäisenä kuin on (8). Esimerkiksi koettuun ikäkriisiin syinä mainittiin mm ympäristön paineet perheen perustamisesta ja lasten saamisesta sekä paineet myös opiskelusta ja oman paikan löytämisestä työelämässä. Ajan kuluminen tarkoittaa vääjäämättä myös muiden kuin vain oman itsen vanhenemista, jolloin esille nousee pelko läheisten (lähinnä omien vanhempien) menettämisestä.

”Koko ajan tuntuu että aika kuluu aina vain nopeammin, pentuna vuosi tuntui ikuisuudelta nyt huomaa taas yhden sellaisen olevan loppuillaan. Mie oon aikuinen lapsi joka pelkää joka aamu huomaavansa että on tullut vanhaksi.”

”Juu, kyllä se aika pirun nopeasti tuppaa kulumaan!”

”A-i-v-a-n liian nopeasti aika tosiaan kuluu... eniten ehkä huomaa siitä että ei enää ole samanlaista mielenkiintoa jokaviikonloppuiseen biletykseen kuin silloin 18-vuotiaana... omista vanhemmista kuitenkin

huomaa helpoiten ajankulumisen.”

Monet toteavat sisäisen minänsä samana pysymisen vuosista huolimatta. Osa toteaa kypsyneensä ja aikuistuneensa, sekä toivoo tämän ”suotuisan kehityssuunnan” yhä jatkuvan.

”Kumma miten samanlainen sitä loppujen lopuksi vieläkin on kuin joskus 10 vuotta sitten.”

”Mie oon onneks aika erilainen kun tuolloin, paljon on opittu ja tyhmäilyistä otettu opiksi. ... toivottavasti pysyis ”taso”yhtä ”hyvänä” jatkossakin, ettei tulis semmosta vanhaa känisevää kranttua.”

Paineet aikuistumisesta; vaatimukset ja normit elämänvaiheiden sisällöistä vaikuttavat yksilön elämään ja sen kokemiseen joko hyväksi tai paineita aiheuttavaksi. Yksilöä ympäröivät erilaiset odotukset muiden taholta, mutta myös omat odotukset ja toiveet. Jos omat haaveet ja toiveet eivät toteudu, koetaan ahdistusta. Kulttuurierot maaseudun ja kaupungin välillä vaikuttavat siihen, mitä arvoja pidetään hyvinä ja tavoiteltavina ja mihin yksilön halutaan sitoutuvan. Perinteisessä agraarikulttuurissa työ tehtiin kotipiirissä ja jokaisen työpanosta tarvittiin. Perhe-elämä ja oman työn jatkaminen voitiin nähdä tärkeämpänä kuin koulutukseen hakeutuminen ja kaupunkiympäristöön muutto.

”Mä en oikein (tiiän, probleemi kyseessä...) pysty näkemään itseäni seesteisenä aikuisena, mä en HALUA edes ehkä koskaan oikein lopullisesti aikuistua. yhy, mä haluan olla forever young.”

”Minä olen vasta 19-vuotias ja kriiseilen jo nyt!.. ja muutenkin kohta olen jo liian vanha tekemään mitään kivaa. En tiedä mistä tuollainen ajattelutapa on kotoisin, mutta jotenkin vaan on sellainen jäänyt...”

Ulkoisia arvoja painottava käsitys aikuistumisesta aiheuttaa kriisejä, joissa koetaan että kaikki kiva ja mukava on lopullisesti taakse jäänyttä ja nyt ovat edessä vain monet vastuut ja ikävät velvoitteet. Liittyy sellaiseen käsitykseen, että aikuisena elämä on jotenkin ohi. Mielenkiintoista sinänsä on, että nuorikin (19 v.) voi kokea olevansa liian vanha johonkin.

”Pelottava ajatus ajan kulun suhteen tuokin – kun sitä vauvaa ei ala kuulua.”

Lisääntymisen kannalta nuoruus on etu, joskin keskimääräinen synnytysikä on lähempänä kolmeakymmentä ikävuotta ja nousee koko ajan. Monet pitävät tärkeämpänä kouluttautua ja saada ansiotyön ennen perheen perustamista. Tulevalle lapselle ajatellaan olevan parempi, kun kaikki on ikään kuin valmiina. Opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittaminen voidaan kokea haasteelliseksi. Toisaalta, samalla tavoin haasteellista voi olla myös työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen.

”Eihän 25-vuotias nyt ole vielä NIIIIIN vanha..”

Ajan kokeminen on suhteellista. Lapsuudessa kesän koettiin kestävän ikuisuuden ja mitä vanhemmaksi tulee, sen nopeammin aika tuntuu kiitävän. Luonnollinen selitys lienee sekin, että mitä vähemmän on vuosia, sitä suurempi on tietyn aikajakson pituus. Kesälomakuukausi on suhteessa pidempi jakso parikymppisen elämästä kuin esimerkiksi nelikymppisen elämästä.

”Mä elän varmaan jossain eri aikavyöhykkeellä, kun mun mielestä kolmekymppinen on vielä nuorukainen.”

Nuoruus ja nuorekkuus eivät ole samoja asioita ja nuoret itsekin tekevät eron näiden määreiden välille. Nuorekas on ikäisekseen hyvin säilynyt ja nuorekkaaksi kutsumista pidetään kohteliaisuutena. Nuoremmaksi muuttuminen ei ole mahdollista, mutta

nuorekkaalta voi yrittää näyttää. Nuorekkuus nähdään hyvänä ominaisuutena yhteiskunnassamme. Samaan aikaan voidaan nuoruuden ja nuorekkuuden tavoittelu nähdä hieman huvittavanakin ilmiönä. Todennäköisesti parikymppinen ja nelikymppinen suhtautuvat nuorekkuuteen tai sen tavoitteluun eri tavoin, ja parikymppisen kanta voi muuttua kun hänestä tulee nelikymppinen.

”Mun mielestä nelikymppinenkin voi olla vielä nuorekas, kunhan ei itseään halventavalla tavalla.”

”Nuorekashan voi olla minkä ikäisenä tahansa. Mutta se, onko nuori vai vanha, missä on raja.”

”Mä oon ottanu asenteeksi että otan vastaan kaiken mitä elämä mulle suo, oli se sitten ihanaa tai p***aa. Ja sitäpaitsi olen kuullut että kaikki elämänvaiheet on jollain lailla mahtavia ja harva ihminen nyt kuitenkaan haluaa palata siihen mitä joskus on ollut. Siispä iloitkaa elämästä!”

”Veikkaan et sit kun alkaa pyöräyttelee muksuja samaan pesueeseen niin et ei huomaakaan miten vuodet kuluvat.”

Normitettu elämänkulku, johon omaa elämänvaihetta verrataan. On vaikea arvioida missä määrinkirjoittajat haluavat uusintaa perinteisiä arvoja ja missä määrin on ehkä kyseessä näiden arvojen tunnistaminen, mutta hylkääminen. Mahtavatko verbit pitäisi ja haluaisi olla joissain yhteyksissä kuitenkin synonyymejä?

”Mullakin on jonkunlaista ikäkriisiä. Lähinnä siksi, että tajusin 20 v. täytettyäni että tässä pitää alkaa olemaan oikeasti aikuinen! Ja nyt kun ikää on jo 22 ja ½ vuotta alkaa ahistaa ajatus siitä, että kohta oon sitten 30 ja sitä perhettäkin olisi kiva saada, että on pakko alkaa tekemäänkin asialle jotain muutaman vuoden päästä viimeistään lähinnä miestä hommaamaan, jos sitä ei ole yms.”

”Heh! Tuo on niin tuttua! Viisi vuotta tuntui olevan nuorempana

todella pitkän ajan päässä ja sitä oletti muuttuvansa sekä aikuistuvansa oikein kohinalla. On totta, että viidessä vuodessa ehtii tapahtua mitä vain, mutta muuttuuko ihminen pohjimmiltaan kuitenkaan.”

”Mä olen kärsinyt ikäkriisistä siitä asti kun täytin 18... Ärsytti kun kaikki oletti että olen muuttunut yhdessä yössä aikuiseksi. Mä olen vasta 19, mutta olen jo yleisesti tunnettu suvun vanhanpiikana ... meillähän ei näitä sinkkuja tunneta, vain onnettomat avioliitot ovat in täällä.. kamalaa ajatella että herää nelikymppisenä ja tajuan etten ole saanut elämässäni mitään kunnollista aikaan enkä ole saavuttanut mitään suurista unelmistani.”

Perinteinen kulttuuri, jossa arvojen ja normien mukaisia kulisseeja pidetään pystyssä hinnalla millä hyvänsä, koska on tärkeää olla sosiaalisesti hyväksytty. Toisaalta voi miettiä esimerkiksi onnellisuuden suhteellisuutta, kaikki ei välttämättä ole sitä miltä näyttää eli onnettomaksi tulkittu voi olla erheellinen tulkinta.

”No joo! Sama täällä, kamalaa. Vielä kun ite en seurustele, ni tulee armoton vanhapiikapetturi-olo...”

”Pelottaa ajan kuluminen... Ikää tulee koko aika lisää ja jos meinaa perustaa perheen jne, niin se pitäis tehdä ihan justinsa ennen ku on liian vanha moiseen touhuun. Noh, enpä ole tässä yli 5 vuoteen seurustellutkaan... johonkin ne aina kaatuu.. oiskin jotain mielenkiintoista, joten taidan olla ikisinkku...”

”Mulle iski jo 18 vuotiaana ikäkriisi. Eniten ehkä vaivannu se että eka vuosi lukion jälkeen oli pakollinen välivuosi valmistuun kun pyrkimiset oli loppu.. ja nyt toinen välivuosi menossa... nyt alkaa tuntuun sille että on päästävä elämäs eteen päin...”

Suunta on eteen- ja ylöspäin, eikä nuoruus ole se vaihe kun levätään laakereilla. On haasteellista pyrkiä ns. eteenpäin, jos ei itse tiedä mitä haluaa. Voi miettiä ladataanko liian paljon vastuuta nuorille harteille kun 18-vuotiaana pitäisi jo tietää mihin elämässään pyrkii.

Tässä kohden Jensen Arnettin teorian mukainen tutkimus ja sen yleistyminen voisivat välittää viestiä ko. ikäkauden prosessoinnista ja antaa tavallaan kokeilurauhan nuorelle, jolloin kukaan ei odottaisikaan mitään valmista, vaan nuori saisi rauhassa etsiä ja löytää.

5.2.5 Vanhuus

Puheenvuoroista suurimmassa osassa vanhuutta sinänsä ei koeta pelottavana. 24 kirjoittajaa vastasi, ettei heitä pelota, mutta seitsemän kirjoittajaa vastasi kokevansa pelontunteita. Ajan kuuluukin mennä eteenpäin ja vanheneminen on luonnollista. Korkea ikä ja vanheneminen sinänsä ei pelota, vaan se, että todennäköisyys sairauksiin yms. kasvaa. Samoin omat läheisemme vanhenevat meidän kanssamme ja se aiheuttaa huolta vanhempien kunnosta tai poismenosta. Miten aikuistuva käsittää vanhuuden, joka siintää todella kaukana horisontissa, kun ns. varsinainen aikuisuuskin on vielä edessä.

”Ikääntyminen on todellinen ongelma ja hyvin yleinen masennuksen aiheuttaja. Ehkä jopa yleisin kaikista? Eikä se oo mikään joskus. Se on kohta, ja prosessi on jo alkanut.”

”Joillekin tuo ikääntyminen voi olla masennusta aiheuttava asia. Eli eihän ikääntyminen kaikille tuota masennusta. Yksinäisyys on suurimpia masennuksen aiheuttajia... Tässä taas korostuu se, että jokaisella ihmisellä on tarve tulla rakastetuksi ja tuntea olevansa tarpeellinen.”

”Ainut mikä vanhuudessa pelottaa on sairaudet joita tulee varmaan enemmän tai myöhemmin.”

Puheenvuoroissa reflektoitiin hyvin, mikä vanhuudessa tai ikääntymisessä koetaan pelottavaksi. Yksin jääminen läheisten kuollessa voi tuoda mukanaan yksinäisyyttä, joka puolestaan voi tuoda mukanaan masentuneisuutta ja noidankehä on valmis. Sairaudet voivat aiheuttaa kipuja ja kipujen kanssa ei ole kovin helppoa elää iloisena ja tyytyväisenä. Kivut voivat tuoda mukanaan ahdistusta ja masennusta, ne voivat vangita neljän seinän

sisään, jolloin elämänpiiri kutistuu ja elämänlaatu huononee sitäkin kautta.

”Mua ei vanheneminen pelota, päinvastoin se on osa elämää ja se on hyvä niin... jotkut vanhenemiseen liittyvät jutut ahdistaa, lähinnä omien vanhempien osalta.”

Luopumisen pelkoa tunnetaan, kun ajatellaan että itseään vanhemmista läheisistään (etenkin omaista vanhemmistaan) joutuu todennäköisesti luopumaan. Huolena voi olla myös vanhempien sairastaminen, jolloin joudutaan miettimään kuka heitä hoivaa ja hoitaa. Vanhemman ja huollettavan lapsen roolit voivat kääntyä pääläelleen.

”Mä oon jo tähän mennessä sairastanu niin paljon, on ollut leikkauksia useampiakin... virallisesti olen jo puolirampa, että en osaa ajatella tulevaisuutta sen kummemmin.”

Oletusarvo on, että nuori ihminen on terve, vaikka näin ei tietenkään aina ole. Itse mietin miten muut kirjoittajat kokevat sen, että nuo vanhuuteen liitetyt pelottavat skenaarit ovatkin jo toteutuneet jonkun oman ikäisen kohdalla. Usein ajatellaan, että vasta vanhuus tuo tullessaan erilaisia elämää rajoittavia tekijöitä, vaikka todellisuudessa ihminen voi sairastua tai joutua onnettomuuteen minkä ikäisenä tahansa. Niin, eivätkä kaikki meistä synny tähän maailmaan ns. perusterveinä.

”Ei pelota, en mieli sen kummemmin. Normaaliahan tuo on ja en usko että ajattelemaankaan sitä sen kummemmin koska ei se äkkirysäyksellä mistään muuttuu niin ettei sitä tiedä vaikei vanhaksi koskaan eläisikään.”

”Vanhenemisessa pelottaa periintyvät sairaudet, mitä suvussa on... Geenit on mitä on, niille en voi mitään.”

”Vanheneminen ei pelota, välillä tulee vain ikäkriisejä, siinä tavallaan ”jäljessä” muita masennuksen ym takia ja kun haluaisin tehdä jotain merkittävää vielä ja tuntuu et jynnään vain paikoillani.”

”Mä en pelkää vanhenemista enkä sitä että tietyn iän jälkeen ”elämä loppuu”.”

Monilla on realistinen suhtautuminen elämään; tänne synnyttään, sen jälkeen päivä päivältä vanhetaan, kunnes kuollaan. Siihen väliin, mitä elämäksi kutsutaan, mahtuu monenlaisia tapahtumia joita ei voi ennustaa eikä niiltä voi sen paremmin välttyä.

”Ei pelota, kaikki menetykset joita tulee kohtaaman pitää vaan oppia hyväksymään. Ainoa huono vanhuudessa on, ettei kulttuurissamme arvosteta iän tuomaa viisautta.”

”Itse arvostan vanhoja ihmisiä. Heillä on paljon elämäkokemusta ja he ovat nähneet sellaista aikaa, jota en ole itse ollut näkemässä. Musta on ainakin mielenkiintoista mummoni kanssa esim. millaista täällä on ollut ennen elää.”

Länsimainen kulttuuri ei arvosta vanhuutta niin korkealle kuin itämainen kulttuuri, mutta ei pidä tehdä yleistystä siitä, että se olisi nimenomaan nuorisosa, joka ei arvosta. Luulen, että vanhuuden arvostaminen liittyy ihmisen muihin arvoihin, joista voimakkaimmin periytyvät mm. kotoa välittyneet arvot. Joskus vanhempi ihminen saattaa itse arvostaa enemmän nuoruutta vanhuuden sijasta. Välittäessään tätä käsitystä edelleen uusintuu kulttuurimme nuoruuden ihannointi.

”Oikeesti en siis kyllä halua kellekään mitään ikuista elämää mutta en halua menettääkään ketään.”

”Ja tuohan se vanheneminen elämäkokemusta... Sen voin kyllä sanoa, että dementoituneena tai muuten sairaana mua ei kiinnostaisi elää.”

”Mitä sitä turhaa pelkäämään. Ei sitä tarvi sen kummemmin ajatella.”

”Kukaan tuskin on väittänyt, että yläasteikä on se ikä, jossa ihmiset

haluaisivat elää elämänsä. Kyllä se ikä on jossain välillä 16 -30 v ihmisestä riippuen.”

”Kyllähän sitä varmaan ajattelee, että onko sitten terve ym. Mutta en viitsi turhaan murehtia. Eletään ihan tässä hetkessä vaan...”

”Mietiskelen joskus sitäkin et on vaan tää yks elämä... miten sen käyttäisi parhaiten? Mille se tuntuu kun on ns kynnyksellä? Toivottavasti olen silloin tyytyväinen.. siihen ainakin pyrin. Aina uutena vuotena etenkin pysähdyn miettimään ajan kulumista.”

Vanheneminen ja vanhuus ovat elämän realiteetteja niin kuin lapsuus, nuoruus ja aikuisuus. Kaikki eri elämänvaiheet nähdään asiaankuuluvina läpi elettyinä vaiheina. Kaikissa asioissa on hyvät ja huonot puolensa, mitkä nekin ovat suhteellisia, joten elämässä on aina jotain positiivista koettavaa ja odotettavaa.

”Mie lähinnä odotan vanhenemista, uskon ja toivon, että se antaa enemmän kuin ottaa. Nuorena kaikki tuntui olevan kaaosta pään sisällä, ja luulen että myöhemmin jonkinlaista salattua viisautta ja ainakin tunnen itseni paremmin ja tiedän, mitä elämältäni haluan.”

”Ei oikeastaan pelota ... en halua tehdä karpäsestä härkästä..”

”En oo ajatellut. Jotenkin mä vaan näen itteni kiikkumassa kiikkutuolissa ja vouhottamassa lastenlasteni kanssa tai tekemässä niille sukkia ja muita. Veikkaan että kaikki on ihan niinkun nyt, mutta ikää vain on enemmän.”

Vanhuutta voidaan myös odottaa. Käsitukset vanhuuden mukanaan tuomasta kypsyydestä, viisaudesta ja rauhasta merkitsevät enemmän kuin mahdolliset krempat ja sairaudet. Jos itsellä on lapsia, voi vanhana olla isovanhempi ja nauttia elämän ja suvun jatkuvuudesta jälkipolvissa. Sanotaan, että isovanhempi saa lapsista ne hyvät puolet ilman että tarvitsee itse kantaa vastuuta, koska sen tekevät lapsen vanhemmat. Eläkkeellä on aikaa kaikelle sille, mille työelämässä ollessa ollut. Vanhana on myös lupa levätä ja rauhoittua.

”En pelkää vanhenemista, mutta pelkään mahdollisia sairauksia mitä voi ilmaantua vanhetessa, esim. syöpää.”

”Vanhukset ovat ihmisiä, jotka ovat nähneet ja kokeneet paljon. Se on pelottavaa vanhenemisessä, että muisti pettää... Itse tahtoisin kuolla ennen kuin menetän kaiken.”

Miten monen pelon takana yleensäkin on kyse menettämisen pelosta? Nuoruudessa pelätään lapsuuden viattomuuden katoamista. Aikuistumisen pelätään vievän nuoruuden ja huolettomuuden. Vanhuuden pelätään vievän terveyden ja lopulta hengen. Tietyt adjektiivit liitetään kiinteästi tiettyihin ikävaiheisiin kuuluviksi. Jos nämä käsitykset ovat myös osa omaa arvomaailmaa, tunnetaan suurta huolta, pelkoa tai vastenmielisyyttä mitä tahansa kohtaan joka uhkaa ”viedä” nämä ominaisuudet kronologisen iän myötä mennessään.

Toisaalla taas kyseenalaistetaan tällaiset käsitykset ja niitä pidetään absurdeina. Silti ne ovat jossain taustalla. Ihminen ”tietää” olevansa oma itsensä, mutta silti välillä epäilee onko hän juuri sellainen kuin kyseisen ikäisen ”tulisi” olla. Ikää miettiessä voidaan tuntea, ettei oma sisin ole muuttunut miksiäkään, mutta pidempää ajanjaksoa ajatellen tunnetaan, että jotain on kuitenkin muuttunut. Muutoksen on aiheuttanut sisäinen kasvaminen ja kypsyminen.

5.2.6 Mihin pyrit elämässäsi

Tämä keskustelu alkoi alun perin Big Brother – talon asukkaista, mutta laajeni käsittelemään vastuun ottamista, aikuistumista ja ns. pitkitetyn nuoruuden ihannointia. Keskusteluista kuultaa perinteisten arvojen voimakas läsnäolo, monet näkevät hyvän elämän arvoiksi samat, jotka ovat aiemminkin määrittäneet elämäntulkua ja sen ”oikeaa” aikataulutusta. Tätä keskustelua lukiessa voi jälleen pohtia, missä määrin tänä päivänä tässä kulttuurissa arvot periytyvät. Nuori ottaessaan etäisyyttä mm vanhempiinsa voi kapinoida voimakkaastikin näiden arvomaailmaa tai kulttuurimme arvomaailmaa vastaan

yleensä. Voi käydä kuitenkin niin, että aikuistuessaan ihminen uusintaa omassa kasvuympäristössään vallinneita arvoja. Aikuistumisprosessin myötä toimitaan samankaltaisesti kuin aiemmat sukupolvet ovat toimineet.

Yhteiskunnassamme käydään jatkuvasti monia eri arvokeskusteluja ja näkisin niille yhteisenä piirteenä sen, että kaikesta muutoksesta huolimatta perinteisten arvojen merkitystä ei voi vähätellä. Voidaan ajatella, että ihminen on vapaa tekemään mitä tahansa valintoja, kun normit eivät ole yhtä annetut kuin ennen. Samaan aikaan voidaan kuitenkin kyseenalaistaa näiden ”uusien normien” mukaan eläminen. Toisaalla huomataan, että vanhoista normeista onkin tullut tavallaan uusia. Herää kysymys onko aikuistuva ihminen nyt sen vapaampi tekemään erilaisia valintoja arvojen ja normien mukaan mitattuna kuin mitä ennen. Ns. vapaammat arvot ja normit voidaan kokea samalla tavoin ahdistavina, jos niiden sisältö ei ole yksilön oman arvomaailman mukainen. Niin kuin yksi kirjoittaja toteaa omassa puheenvuorossaan hyvin oivaltavasti, että jos ennen katsottiin vinoon modernimmat arvot omaavia ”edistyksellisiä” ihmisiä, niin nyt niitä, jotka haluavat elää perinteisten arvojen mukaan.

”Mua jotenkin ihmetyttää se, että siellä on suurin osa 30-vuotiaita joiden elämänvaihe kuulostaa 10 vuotta nuoremman elämänvaiheilta, vaan yhdellä niistä on perhe vissiin ja kahdella avokki. Nuoruuden pidentämistä ja vastuun välttämistä? Mä olisin tuossa vaiheessa jo toivottavasti vaimo, maisteri ja äiti.”

”...se että sinä haluaisit ei tarkoita sitä että kaikki haluaisivat. Jotkut ihmiset eivät halua ikinä lapsia eikä heitä kiinnosta yliopisto-opiskelu ja joidenkin mielestä avioliitto on turha instituutio. Tavoitteleeko sellainen ihminen, joka ei ikinä halua lapsia, mielestäsi ikuista nuoruutta? Välttelekö hän mielestäsi vastuuta?”

”Kyllä pidän omalla kohdallani maisteriutta tavoiteltavana asiana, muut saavat olla mitä haluavatkaan. Muut vaihtoehdot olisivat minulla huonompia. Kyllä mun mielestä nykyään nuoruus on ihannoitua, että se ei oo enää vaihe ennen aikuisuutta, vaan itsessään tavoite johon

aikuistenkin pitäisi vielä pyrkiä, ja jonka jälkeen elämä on auttamattomasti ohi. Ja kyllä vastuunottaminen parisuhteesta on aikuistumista, jälkikasvun saaminen vastuunottamista sekini. Tutkinnon opiskelu ja opintojen päättäminen ja työelämään siirtyminen ovat nekin aikuisuuteen kuuluvia asioita. Ja kyllä, ihminen joka ei ole naimisissa, ei ole lapsia, ei ole työpaikkaa tai koulutusta, välttelee mun mielestä vastuuta. Buhuu.”

”Miksi vaihtoehto äitiydelle, vaimona ololle ja muulle on mielestäsi kuvatonlainen? Tuohon väliin mahtuu aika paljon muitakin vaihtoehtoja. Ja kyllä, jotkut ihmiset todellakin ihannoivat ikuista nuoruutta. ... vastuuta voi opetella muillakin tavoin. Ihmisiä kiinnostavat erilaiset asiat.”

Vastuuta voi opetella useammallakin tavalla. Aina nuo omat valinnat eivät ole täysin omia, itse haluttuja ja valittuja, vaan vaihtelevissa määrin ympäröivistä olosuhteista johtuvia. Esimerkiksi suhtautuminen lapsettomaan ihmiseen voi vaihdella sen mukaan (jos ja kun tiedetään), onko tuo lapsettomuus tahatonta vai itse valittua. Tahattomasti lapseton saa yleensä sympatiaa ja tukea ympäriltään. Vapaaehtoisesti lapsetonta voidaan syyttää itsekkääksi ja ei-naiselliseksi.

”Aikalaille samoilla linjoilla... paitsi, tällä menolla mulla ei oo vielä kolmekymmppisenäkään ukkoa. Onko se sitten vastuunpakoilua? Ei mun mielestä vaan paskaa flaksia ja vääriä ihmisiä. Aina ei elämä menekään niin kuin toivoisi. Ja mitä tulee onnellisuuteen, pyhä kolminaisuus ei kaikille sitä tuo..”

”Mä en kyllä näe mitään pahaa siinä, jos jotakuta ei innosta se heteronormatiivinen elämä että ensin kouluttaudutaan, sitten hankitaan puoliso, sitten tehdään lapsia. Samalla hommataan oma asunto ja ehkäpä se koirakin. Kai ihminen saa olla ”vastuuton”, jollei se mitenkään loukkaa muita? Ihmiset on niin erilaisia, että on erittäin monia tapoja elää onnellinen elämä..”

”Jokainen päättää mikä on itselle hyvä ja onnellinen, ja muilla ei ole siihen nokankoputtamista. Eläköön jokainen miten haluaa kunhan ei satuta toista.”

”Mä en edes näe siinä mitään vastuunpakoilua jos ei halua sitä kivaa punaista tupaa perunamaalla, 2 lasta, työtä konttorirottana, kultaistanoutajaa ja ihkua mersua.”

Kulttuurimme mainostama vapaa ja huoleton nuoruuden välivaihe herättää intohimoja puolesta ja vastaan. Tuossa keskustelussa on kyse ohjelmasta, josta ehkä ei kannata tehdä koko nuorten aikuisten sieluntilasta kertovaa päätelmää. Ohjelmaformaatti ja se, että asukkaiksi haluavia on paljon, kertoo kyllä sinänsä jotain kulttuuristamme ja siinä vallitsevista arvoista. Puheenvuoroissa tulee esille se, että osa tiedostaa ohjelmaan hakeutuvan tietäntyyppisten ihmisten eikä ohjelmasta saatu julkisuus muodostu elämänuraksi kenellekään. Osaa kirjoittajista myös tuntuu epäilyttävän perinteisten arvojen ja sitä kautta saadun hyvän ja tavoiteltavan elämän malli. Kulttuurimme samaan aikaan mainostaa valintojen vapautta ja uusintaa perinteisen mallin ylivoimaisuutta. Ei ihme, jos tuntuu siltä, ettei ihan heti tiedä mihin itse loppujen lopuksi uskoo ja mitkä arvot kokee omikseen. Onnellisen elämän malli viittaa myös siihen, että jos nuo tietyt kriteerit eivät toteudu ihminen ei voi olla aidosti onnellinen tai mikä pahinta, onnistunut lainkaan elämässään. Useissa puheenvuoroissa näissä eri keskusteluissa tulee esille se, että pahinta mitä voi tapahtua on se, että sitten joskus myöhemmin aikuisena huomaa etteivät toiveet ja haaveet olekaan toteutuneet eikä ihminen ole saavuttanut sitä mitä yleensä hyvänä pidetään. Tuon viitekehyksen mukaan ihmiselle jää luuserin rooli, jota kukaan ei halua itselleen. Varhaisaikuisuuden kokeiluvaiheessa kokeillaan monia vaihtoehtoja siksi, kun ei vielä tiedetä mitä halutaan ja noiden kokeilujen kautta pikkuhiljaa kasvetaan ja kypsytään tietämään mitä halutaan.

Ihmisiä on elämäntapojensa mukaan jaettu myös päämäärätietoisiin ja ajelehtijoihin. Yhteistä näille ryhmille on se, että kumpikin ryhmä saavuttaa lopulta tavoitteensa, mutta eri tavalla läpikäytynä. Toisaalta näennäisesti tuottamaton ajelehtiminen nähdään hyvänä, koska se sopii yhteen nykyisen verkostoitumis-ajattelun kanssa. Laajemman näkökulman

omaksuminen ja suhteiden luominen sekä niiden hyödyntäminen ovat esimerkiksi työelämässä tärkeitä, osin jopa välttämättöminä pidettyjä.

”Ihan hyvä tavoite mun mielestä on esim. ihan jo hengissäsäilyminen (joillekin se riittää).”

Maslowin tarvehierarkian mukaisesti ihmisen tarpeet kasvavat asteittain sen mukaan, mikä hänen oma tilansa on. Alimmalla tasolla hierarkiassa on hengissä säilymisen tarve ja ylimmällä itsensä toteuttamisen tarve. Tätä mallia on myös kritisoitu siitä, että se yksinkertaistaa ihmisen tarpeet. Voidaan myös kysyä eteneekö malli suoraviivaisesti vai koostuvatko tarpeet ja nykytila kuitenkin useamman eri vaiheen kriteereistä. Vaikka kaikki alempien tasojen tarpeet eivät olisi tyydytettyjä, voidaan tavoitella ylempien tasojen tarpeita.

”En ymmärrä ihmisiä jotka eivät ymmärrä koulutuksen tärkeyttä (oli se amis tai yliopisto väliä).”

”Itse en ymmärrä koulutuksen tärkeyttä. Onhan sitä ennenkin saanut töitä vaikka ei ole mitään osannutkaan. Aina on avuliaasti opetettu..”

”Mun mielestä kouluttamattomuudessa ei ole mitään pahaa, ja joillain ei esimerkiksi riitä älyllinen kapasiteetti minkäänlaiseen opiskeluun. Silloin onkin ihan fiksua mennä töihin kyllä niitä hommia yleensä löytyy kun vaan jaksaa etsiä.”

Puheenvuoroissa heijastuvat työelämän muutokset. Aiemmin oli mahdollista suuremmassakin määrin astua työelämään ilman koulutusta. Toki tämä koskee vain osaa työtehtäviä; eriasteinen koulutus on ollut edellytyksenä lähes aina. Koulutuksen merkitys on kuitenkin kasvanut, ja sitä edellytetään ehkä silloinkin kun se ei olisi välttämätöntä. Koulutettua työvoimaa on saatavissa ja näin ollen sitä myös vaaditaan. Koulutus tarjoaa pohjan, mutta työ tekijäänsä opettaa eli työpaikalla tapahtuu nimenomaiseen työhön oppiminen, millä perustellaan koulutuksen valinnaisuutta.

”Päätavoitteeni on tulla tasapainoiseksi (tai edes tasapainoisemmaksi) ja onnelliseksi.”

”... syy miksi tällaista nuorta ja ”vastuutonta” porukkaa ohjelmaan hakeutuu, on varmaan juurikin se, että näillä ihmisillä ei ole töitä, parisuhdetta tai perhettä jotka jäisivät kaipaamaan. Ohjelman osallistujista ei siis kannata tehdä mitään ”kansan nykytila” – päätelmiä.”

”Esimerkiksi elämänkaaripsykologian mukaan parisuhteeseen sitoutuminen, koulutus ja työn hankkiminen ja lisääntyminen ovat aikuisuuteen kuuluvia asioita, vaikka vaihtoehtojakin on.”

”... tämän kaiken lisäksi toivon perheeni pysyvän kasassa, joten onnellinen avioelämä on yksi tavoittelemisen arvoisista asioista.”

Muutamassa puheenvuorossa kirjoittajat käsittelevät juuri perinteisten ja modernimpien arvojen törmäämistä. Kontekstista riippuen perinteiset arvot omaava ja niitä toteuttava koetaan onnistuneeksi, mutta hänet voidaan myös tulkita menneisiin aikoihin jämähtäneeksi joka vain toistaa opittua eikä osaa ajatella itse tai valita toisin.

”Aika hassua että nykyään se jos tavoittelee ns. perinteisiä arvoja tulkitaan herkästi tiukkapipoisuudeksi ja ymmärtämättömyydeksi. Nykypäivänä tuntuu että tällaisen tien valinneet joutuvat puolustamaan valintojaan niin kuin ennen irtosuhteissa pitäneet tai ateistit.”

”Kun, jos joku kannattaa ”perinteisiä arvoja” eli lasta, miestä jne jne muttei hyväksy toisenlaisia elämänpolkuja, hän oikeastaan alentuu samalle tasolle kuin ”erikoisemman” elämän valinnut tyyppi, joka katselee nenänvarttaan pitkin ”tavallisen elämän” valinneen elämää. Ja mun mielestä tässä keskustelussa pitäisi oikeastaan erottaa erilaiset

vastuut...”

5.2.7 Mitä haluaisitte muuttaa itsessänne

Keskustelua heräteltiin kysymällä ”mitä haluaisitte muuttaa itsessänne ja mitä voitte tehdä muutoksen eteen”. Muutokset voivat koskea sekä ulkoisia että paheita, myös jotain omaa itseä ärsyttäviä luonteenpiirteitä. Muutosten laatu ei ollut mitenkään rajattu. Puheenvuoroissa esiintyi monesti verbi ”pitäisi” ”haluaisin” sijaan eli toistellaan sitä, että jotain pitäisi tehdä, vaikka ei itse kuitenkaan pohjimmiltaan halua. Voidaan pohtia sitä, ovatko verbit pitäisi ja haluaisi samaa tarkoittavia verbejä tietyissä yhteyksissä.

Kirjoittajat mainitsivat eniten seuraavia haluamiaan muutoksen kohteita: ulkonäkö (15), terveydentila (6), luonne (3), tavat (5), ei mitään (6). Monissa puheenvuoroissa todettiin, että ihminen voi muuttua jos todella haluaa. Moni on tyytyväinen omaan itseensä hyvine ja huonoine puolineen. Hyvyys ja huonous ovat myös suhteellisia käsitteitä ja näkökulmakysymys, kaikkea ei voida mitenkään mitata objektiivisesti. Jokaisella meistä on myös hyviä ja huonoja päiviä, jotka vaikuttavat siihen, miten itsemme ja ympäristömme koemme. Välillä kaikki on hyvin ja toisinaan ei mikään mene suunnitelmien mukaan. Toiveena voi myös olla kyky hyväksyä itsensä sellaisena kuin on.

”Mie toivoisin lisää kykyä sietää ja jopa pitää niistä asioista joita nyt pidän ”vikoina” yleisesti ottaen olen kuitenkin melko tyytyväinen itseeni ellei ole huono kausi menossa jolloin kaikessa on jotain vialla.”

”Haluaisin oppia olla pureskelematta kynsiäni. Häpeän niitä tajuttomasti, mutta en vain osaa olla pureskelematta välillä. Kunnia sille joka keksisi kuinka pystyisin lopettamaan. Kynteni ovat l y h y e t... Auringolle voisin olla vähemmän herkkä.”

Ehkä hieman yllättäen ulkonäköhaaveiden sijasta tai niiden lisäksi kirjoittajat mainitsivat erilaisia pintaa syvemmillä olevia, terveydentilaansa ja elämänlaatuunsa vaikuttavia

asioita, joihin haluaisivat muutosta. Jos omassa terveydentilassa on toivomista, erilaiset kosmeettiset muutoskohteet voivat tuntua triviaaleilta.

”Purentavika häiritsee, ja vaikka sitä on korjattu monia vuosia kestäneellä hammasrauta/suumuotti – rumballa, ja se on korjaantunut, niin näyttää siltä, että alkaa taas mennä vikasuuntaan... Tänään masentaa sekin... Ku ois vaan helppo keino korjata itselleen nätti hymy... leikkaus ei kovin helpolta ja halvalta kuulosta.”

”Tänään muuttaisin itteeni laihemmaks. Tuntuu et kaikki vaatteet taas kiristää ja puristaa eikä oo mitään päälle pantavaa ja pitäis olla jo menossa.”

Ulkonäköpaineet koskevat nykyisin kumpaakin sukupuolta, mutta ehkä sittenkin vielä enemmän naisia. Ulkonäköpaineet eivät harrasta ikäsyryntää eli ne kohdistuvat kaiken ikäisiin naisiin. Vanhempi nainen voisi kuvitella, ettei nuoremmilla naisilla ole tämänkaltaisia paineita, koska ovat nuoria, ja nuoruus jo sinänsä on valtti ja tavoiteltavaa kulttuurissamme. Vanhemmalle siis voisi riittää olla nuorempi ja sitä kautta muutos nuorempaan suuntaan olisi parannus. Oivaltava on erään kirjoittajan toteamus siitä, että yleensä nainen löytää aina itsestään muutettavaa eli naiseuteen on tavallaan sisäänrakennettu halu parannella itseään. Virallisestikin erilaisissa kilpailuissa kauniiksi arvioitu nainen todennäköisesti ilmoittaa olevansa ei täysin tyytyväinen ulkonäköönsä ja kärsivänsä joistain ulkonäkökomplekseista.

”No, yleensä nainen löytää jotain, mitä muuttaa itsessään. Olen kyllä ihan tyytyväinen itseeni, mutta jos voisin muuttaa itsessäni jotain, niin ne olisivat (lista toiveista). Mutta mikään näistä nyt ei ole tärkeää, minä olen minä, ja se on hyvä.”

”Ainahan sitä voi haluta muuttaa itessään vaikka mitä... kuten mäkin haluaisin, mutta asiat mitkä haluaisin muuttaa, ei ole semmoisia mitä mä joudun koko ajan miettimään ja niiden takia kärsimään... Ne oli vaan asioita joille pystyisin tekemään jotain jos todella haluaisin.”

Aito halu muutokseen on helpompi toteuttaa kuin ympäristön sanelema muutos. Muutos ei toteudu ellei siihen itse uskota ja sitä aidosti toivota. Silloinkin se voi olla vaikeaa. Sinänsä jo huomio siitä, että voisi tehdä jotain jos todella haluaisi, on tärkeä. Motivaation tai sen puuttumisen tiedostaminen voi helpottaa ja toimia omaa ahdistusta vähentävästi. Esteet, jotka estävät meitä muuttumasta ovat usein syvällä sisimmässämme, emmekä aina edes tiedosta niiden olemassaoloa.

5.2.8 Miten minusta parempi ihminen

Keskustelua heräteltiin tästä aiheesta tuomalla esiin monia ns. yleisesti hyvinä ja tavoiteltavina pidettyjä ihmisen ominaisuuksia. Esimerkiksi mainittiin, että ihmisenä voisi parantua olemalla kiltimpi, empaattisempi, auttavaisempi ja ahkerampi. Toivottavana nähdään toisten ihmisten huomiointi esimerkiksi vierailemalla useammin mummin luona tai tekemällä vapaaehtoistyötä. Joskus pelkästään kuuntelemalla muita enemmän voisi parantaa ihmisyyttään. Mainitut luonteenpiirteet liitetään useimmiten naisiin ja juuri naisilta niitä ehkä enemmänkin edellytetään. Miessukupuolella kyseiset piirteet nähdään plussana, joskin nämä asiat ovat tilannesidonnaisia.

Toisaalta puheenvuoroja käytettiin myös kritisoimaan em. käsityksiä. Moni koki, että pyrkimyksenä voisi pikemminkin olla liiasta kiltteydestä pääseminen ja näin ollen kynnysmattona olemisesta pääsemisenä. Näiden keskustelun alussa mainittujen hoivaominaisuuksien liittäminen naisiin herättää mielipiteitä siitä, onko ihan oikeutettua, että niitä naisilta vaaditaan. Näkisin kysymyksenasettelussa perinteisten sukupuoliroolien vaikutuksen. Sellaisia adjektiiveja kuin oma-aloitteisuus, reippaus, uskallus ja kokeilunhalu, ei esiinny sen enempää kysymyksissä kuin vastauksissakaan. Kuitenkin esimerkiksi urheiluvaatteiden ja – välineiden mainonta käyttää ”just do it” – tyyppisiä mainoslauseita. Näissä mainoksissa ihminen nähdään tekijänä, ei pelkästään kokijana.

Kysymykset voidaan nähdä myös aikuistumisprosessin näkökulmasta. Tällöin voidaan kysyä miten ihminen kypsyessään alkaa ottaa paremmin toisia huomioon ja ainakin vihjata siihen, että näin tulisi olla. Kasvuprosessissa elämä pyörii luonnollisesti oman itsen ympärillä ja kuten aiemmin on jo todettu, se ei välttämättä ole sama asia kuin

itsekeskeisyys. Oman itsen kautta opitaan myös muista. Näin ollen keskusteluaiheen voi nähdä myös siltä kannalta, miten oman itsen kypsyminen tai sen tarve koetaan, tai onko tätä tarvetta ajateltukaan.

”Mun kanssa pitäisi parantaa itseäni: olen kamalan huono ihminen mieheeni verrattuna. Kulta on kiltti, kärsivällinen, auttavainen, epäitsekkäs ja antelias. Minä puolestaan olen kärsimätön, itsekäs ja oman edun tavoittelija. Tekemistä siis riittää!”

”Kuulostaapas varsin tutulta.. mä kieriskelen omantunnontuskissa vähintään 2 kertaa viikossa ellei useamminkin ja kun sitten yritän olla oikeudenmukaisempi ja parempi muita (varsinkin kultaani) kohtaan, aina onnistun ryssimään sen jotenkin..”

Reflektointi tuo esille meissä vaikuttavia tekijöitä. Oman kodin mallin vaikutusta ei voi väheksyä. Toisaalta kodista peräisin oleva asennekasvatus voi ilmetä joko niin, että samoja arvoja uusinnetaan niitä kyseenalaistamatta tai ne voidaan torjua, koska oma itsenäinen ajattelu on jo kehittynyt. Voidaan myös todeta, että uusinnetaan itse jotain sellaista johon ei kuitenkaan uskota. Näin ollen pelkkä tiedostaminen ei välttämättä merkitse muutosta.

”Mä olen tietoisesti yrittänyt asennekasvattaa itseäni muun muassa sen suhteen, että korkeampi koulutus ei tee ihmisestä parempaa. Mun vanhempani, kouluttamattomia molemmat, aivopesivät mua yliopistokoulutuksen vankkumattomaksi kannattajaksi koko mun lapsuuteni ja nuoruuteni ajan, joten tiukastihan se ajattelutapa on mussa.”

”Oikeastaan mun koko elämä on ollut enemmän tai vähemmän yritystä tulla ”paremmaksi ihmiseksi”. Väillä tuntuu, että nää yritykset on johtaneet mua pikemminkin päinvastaiseen suuntaan.”

Niin sanotun hyvyiden vaatimus ja korostaminen tuntuu häiritsevältä niistä ihmisistä, jotka kokevat omaavansa ko. piirteitä siinä määrin, että ympäristö käyttää sitä hyväkseen.

Ristiriitaisen olon aiheuttaa se, kun pyrkii tekemään niin kuin ”pitäisi”, mutta silti sitä käytöstä ei (pelkästään) palkita, vaan käytetään hyväksi. Rajanveto kiltteyden ja liiallisen kiltteyden välillä on myös yksi keskustelunaihe tämän päivän arvokeskustelussa yhteiskunnassamme.

”Mulla on oikeestaan aika päinvastainen juttu, yritän päästä eroon yleisestä kiltteydestäni, myös ovimattoisuutena tunnetaan mun elämäni ihmisten yhteydessä.. kyl jonkin verran päässytkin eroon, vielä enemmän ehkä pitäis..”

Puheenvuoroissa sukupuolirooleja kyseenalaistetaan. Oikeutetusti voi miettiä miten tasavertaisuus ihmisinä toteutuu tänä päivänä. Onko kuitenkin niin, että miehiltä ja naisilta edellytetään hieman erilaisia ominaisuuksia, joiden katsotaan paremmin istuvan tämän sukupuoleen. Hoivaominaisuuksien katsotaan liittyvän enemmän naissukupuoleen jopa siinä määrin, että nainen joka ei halua hoivat lapsia tai omia vanhempiaan voidaan arvioida kylmäksi tai epänaisselliseksi ihmiseksi. Toisaalta miessukupuoleen liitetään myös joukko erilaisia ominaisuuksia joiden katsotaan määrittävän aitoa ja oikeaa miestä, ja joita ei naisilta odoteta.

”Miettiiköhän miehet/poikkikset ikinä samaa.. hmm..?? hyvin moni nainen osaa mennä itseensä, no tosin hyvähän se vain on... mut mua suunnattomasti ärsyttää jos jätkä ei osaa miettiä omia vikojaan (huonoja tapojaan) ja vähän edes muuttaa niitä..”

”Itse olen yrittänyt hillitä tätä terävää kieltäni; varsinkin suuttuessani saatan sanoa ilkeästi, ja jälkeenpäin saa sitten häntä koipien välissä katua ja pyydellä poikaystävältä anteeksi... Haluaisin myös päästä eroon tästä kyynisyydestä ja ajoittaisesta tunteiden ”kylmyydestä”. Olen ajoittain myös täydellisyyteen pyrkivä pinnallinen ja nipottava perfektionisti, joka on höystetty kieroimmalla huumorintajulla.”

”Mä yritän olla toisille ihmisille kiltti, ja haluan olla ihan aidosti sitä... Mä haluaisin olla epäitsekäämpi... Itsekuria mun pitäis myöskin parantaa.. Haluaisin myös oppia sanomaan ”takaisin”, eli fiksusti ja

filmaattisesti päästä riitatilanteista pois.”

”Mun ainakin pitäis oppia vastaanottamaan kaikenlaista kritiikkiä. En osaa suhtautua oikein hyvään, kun helposti vähättelen kaikkea (ettei nouse hattuun tai mitään), mutta huonon kritiikin kuuleminen vasta vaikeaa onkin... Myös hyvää palautetta saadessani saatan vähän nolostua.”

Vanha sanonta kuuluu ”vaatimattomuus kaunistaa”. Vaatimattomuutta pidettiin ennen hyveenä, nyt korostetaan oman itsen ja kykyjen esille tuomista. Vaatimattomuus on kasvatuksen myötä opittua. Palautteen antaminen ja saaminen on taitolaji jota opetetaan omana taitonaan, koska se ilmeisesti ei tule tavanomaisessa sosiaalistumisprosessissa meidän kulttuurissamme niin hyvin läpikäydyksi, että osaisimme siihen luontevasti suhtautua. Suomalaiseen kulttuuriin ei kuulu ylenmääräinen kehuminen. Lapsia voidaan varoa kehumasta, koska ei haluta heidän ylpistyvän. Toisaalta tälle ”latistamisen kulttuurille” on nähtävissä vastaliike. Tällä vastaliikkeellä on selitetty esimerkiksi Idols-ilmiotä, jossa kilpailuihin osallistuu ihmisiä joilla ei haettavaa lahjakkuutta ole. Arvio tulee sitten yllätyksenä ja järkytyksenä, koska lähiympäristö on kehunut ja antanut ymmärtää henkilön olevan erittäin lahjakas. On kuitenkin eri asia kehua vilpittömästi yrittämistä, joka kannustaa jatkossakin. Yrittämisen lopputulemaa ei taas pitäisi valheellisesti kehua.

5.2.9 Muutto lapsuudenkodista uuteen asuntoon

Keskustelu käsitteli sitä, miltä tuntuu muuttaa lapsuudenkodista pois, joko omilleen tai vielä tehdä muutto vanhempien kanssa. Miten jättää taakseen muistot lapsuudenkodista ja sen tuomasta turvasta kavalaa maailmaa vastaan ja miten sopeutua uuteen kotiin. moni haaveilee omasta kodista, jossa ei tarvitse elää vanhempien sääntöjen mukaan. Omassa kodissa voi toimia niin kuin itse parhaaksi näkee, ilman että joku kommentoi tai kieltää. Voidaan myös ajatella, että muutto on ratkaisu kaikkiin ongelmiin.

”Kun mä muutin pois kotoa poikaystävän kanssa yhteen sopeuduin tosi nopeasti uuteen asuntoon. Tuntui välittömästi kodilta. Ainoa asia

mikä tuotti ongelmia oli se, että murehdin mielettömästi äidin ja isän kuulumisia. Pelotti että jos niille vaikka sattuu jotain ja sitten mä en ookaan siellä enkä oo sitten muutenkaan viettäny niiden kanssa niin paljoa aikaa kuin olisin voinut.”

Vapauden ja itsenäisyyden keskellä voidaan myös tuntea velvollisuudentunnosta kumpuavaa huolta vanhemmista ja heidän pärjäämisestään. Siis samaan tapaan, kun vanhemmat tuntevat huolta lastensa pärjäämisestä.

”Lapsuudenkodistani muutin jo 10-vuotiaana kun vanhemmat eros. ... Muutettiin uudelle paikkakunnalle ja kyllä itku pääsi monta kertaa vielä jälkeekin päin.”

Tuttu ja turvallinen jää taakse. Muuttoon sisältyy vielä muitakin muutoksia kuin pelkkä asuinpaikan vaihto. Muutokset esimerkiksi perheolosuhteissa voivat vaikuttaa vastakkaisilla tavoilla. Joskus tilannetta voi helpottaa kirjaimellisesti kaiken vanhan taakseen jättäminen. Toisaalta useamman perustavaa laatua olevan muutoksen päällekkäisyys voi olla liian kuormittavaa ja ahdistavaa.

”Mun vanhemmat asuu edelleen siinä asunnossa mihin muutettiin joku 20 vuotta sitten. Mutta kova paikka oli kun muutin ensimmäisestä omasta kodista seuraavaan ... vaikka muutto olikin oikea ratkaisu.”

”Mun muuttoni lapsuudenkodista sujui hyvin. Pari kyyneltä taisin tirauttaa, kun äiti halasi lähtiessäni viemään viimeistä muuttokuormaa uuteen asuntoon.”

Ihmiset antavat eri merkityksiä asuinpaikoilleen. Lapsuudenkotiin voi liittyä hyvin paljon tunteita ja silloin jonkun toisen antama määritelmä kodista vain pelkkänä talona voi tuntua tunteiden mitätöinniltä. Voi kuitenkin olla, että useamman muuton jälkeen asuinpaikkoihin ei kiinnity samassa määrin, kuin jos on asunut vain yhdessä. Kommentti voidaan tulkita myös lohdutuksen yritykseksi. Asunto voi olla koti, kämpä tai luukku. Monelle lapsuudenkotiin liittyä paljon hyviä, kultaantuneitakin, muistoja, joten se mahdollisesti saa erityisen merkityksen ihmisen elämässä.

”Mä muutin kotoa, kun olin 16v. Ihan hyvin sujui, aluksi oli kamala koti-ikävä aina. Nyt äiti puhui et myis mejän talon... Tuli kyynel simmuun, on siel niin paljo muistoja ja äiti piti mua ihan hupsuna, kun talohan se vaan on.”

”Miltähän se tuntuu, kun ei joskus enää koskaan saa käydä kodissa, jossa on tähän mennessä asunut jo yli 22 vuotta? Kyllä mun ainakin täytyy joskus vanhempana lähteä kattomaan sitä taloa, mitä on muuttunut ja miltä siellä silloin näyttää..”

Käytännön sanelemat syyt voivat saada odottamaan muuttoa pois kotoa. Muutto kaupunkiin tai parempien kulkuyhteyksien ääreen avaa laavamman maailman, jossa on helpompi olla itsenäinen ja harjoitella itsenäistymistä. Lisääntyneet mahdollisuudet avartavat maailmaa ja ne voidaan kokea elämänlaatua parantaviksi.

”Heh, mä aina odotin sitä päivää kuin kuuta nousevaa kun pääsen muuttamaan kotonta pois ...Ei, en vihannut vanhempiani tai kotiani. Asuvat vaan nuo vanhemmat keskellä ei mitään ja kaikki omat menot ja ystävien näkeminen olivat vaikeaa järjestää... Omaan asuntoon kun muutin niin oi sitä onnea!”

”Mulla on ihan sama. Ärsytti asua keskellä ei mitään, nyt asun ihan keskustassa täällä uudessa kaupungissa ja ah tätä onnea. No, oli meillä porukoitten kans ne tietyt erimielisyydetkin, ja nyt ollaan kyllä paljon paremmissa väleissä kun ennen.”

Välimatka vanhempiin voi lähentää välejä, kun aikaisempi päivittäinen kanssakäyminen jää pois. Olo tuntuu itsenäisemmältä ja tyytyväisemmältä, kun vanhemmat eivät tiedä kaikkea, eikä heille tarvitse raportoida tekemisistään ja suunnitelmistaan. Monenlaiset itse tehdyt päätökset, pienetkin, lisäävät itsenäisyyden tunnetta ja sitä kautta mahdollistavat kysymisen ja aikuistumisen.

Välimatkaa ja etäisyyttä saadessaan (aikuistuessaan) nuori näkee vanhempansa myös

ihmisinä eikä pelkkinä vanhempina. Samoin vanhemmat näkevät lapsensa olevan myös muuta kuin vain omaa jälkikasvua. Asioita osataan paremmin katsoa myös toisen osapuolen näkökulmasta; nuori ymmärtää miksi vanhemmat kysyvät ja haluavat tietää nuoren asioista, eivät pelkästään uteliaisuuttaan ja vaan siksi, että tuntevat olevansa heistä vastuussa. Kyselyt vähenevät kun vanhemmat eivät jaa arkipäivää enää jälkikasvun kanssa ja näin eivät ole tietoisia siitä, mistä kaikesta heidän tulisi olla tietoisia. Vanhempi ei voi kommentoida esimerkiksi nuoren rahankäyttöä ja kotiintuloaikoja, jos ei niistä tiedä. Useissa tutkimuksissa on todettu pääsääntöisesti välien paranevan nuoren kotoa muuton jälkeen, vaikka ne olisivatkin olleet hyvät jo ennen sitä.

Arnett (2004, 55) siteeraa hieman pilke silmäkulmassa Mark Twainia ”mitä vanhemmaksi tulen, sen fiksummiksi vanhempani muuttuvat”. Kyseessä on juuri ihmisen itsensä oma aikuistuminen ja näkökulman laajentuminen. Kotoa muutto ei kuitenkaan yksistään määritä aikuistumista; Arnettin mukaan myös vielä lapsuuden kodissaan asuva voi aikuistua. Myös kotona ollessa on mahdollista tehdä itsenäisiä päätöksiä, ottaa vastuu omasta itsestä, kokeilla eri vaihtoehtoja työn, koulutuksen ja yksityiselämän saralla sekä olla taloudellisesti itsenäinen. Muutto pois kotoa ei sinänsä mahdollista tai nopeuta aikuistumisprosessia eikä kotiin jääminen estä tai hidasta sitä.

6. YHTEENVETO JA ARVIOINTI

Aikuistuminen voidaan kokea ja hyväksyä ikään kuin annettuna tekijänä ja nähdä sen tarjoamat mahdollisuudet positiivisena. Eletty elämä on taakse jäänyttä elämää, eikä sitä haikailta tai haluta elää uudelleen, vaan katsotaan eteenpäin. Aikuistumista vastaan pyristellään. Sanotaan ettei olla muututtu eikä halutakaan muuttua. Kauneusleikkauksiakin perustellaan sillä, että halutaan saada ulkoinen minä vastaamaan sisäistä minää. Suurin osa aikuiseksi kasvamisesta tapahtuu näiden ääripäiden välillä. Aikuistumisen kokemisen laatu ilmenee keskusteluiden puheenvuoroista. Se vaihtelee tyytyväisyydestä ja hillittömästä riemusta ihmettelyyn ja ahdistukseen.

Psykologinen yksilökehitysteoria painottaa nimensä mukaisesti yksittäisen ihmisen sisäisiä kasvuprosesseja. Esimerkiksi Eriksonin mukaan kullekin ikävaiheille tyypillisten teemojen käsittely on tarkoituksenmukaista juuri kyseisessä vaiheessa, ”väärässä vaiheessa” tapahtuva käsittely on yksilölle monimutkaisempaa. Setterstenin mukaan taas elämänvaiheita ei voida ymmärtää toisistaan erillisinä jaksoina. Buhlerin mukaan myöhäisnuoruutta ja nuoren aikuisen elämänvaihetta ohjaa itsensä rajaamisen sopeuttava voima, joka ohjaa yksilöä kokeileviin määrityksiin itsestään erilaisissa sosiaalisissa rooleissa. Analogia Jensen Arnettin teorian kanssa yksityis- ja työelämään liittyvistä kokeiluista ja sitä kautta oman itsen löytämisestä on ilmeinen.

Sosiologinen tutkimus tarkastelee ryhmä- ja yhteiskuntatasolla samoja ilmiöitä. Monet lait, normit ja säännöt määrittävät ihmisen elämänkulkua. Näin ollen aikuistumisprosessiin vaikuttavat monet sisäiset ja ulkoiset syyt. Ristiriitoja voi aiheutua näiden tekijöiden joko sisällä tai välillä. Teoriassa monet valinnat ovat mahdollisia, mutta käytännössä eivät. Paineet ja keskenään ristiriitaiset viestit ympäristöstä tekevät aikuistumisesta haasteellisen. On hyvin luonnollista ja tavanomaista käydä itsensä kanssa jatkuvaa keskustelua siitä, kuka ja millainen oikein on. Reflektointi tuottaa itsetuntemusta ja mahdollistaa aikuiseksi kasvamisen.

Aineistossa olleet eri elämänalueita käsittelevät keskustelut tuovan esille jotain perustavaa laatua olevaa pysyvyyttä kaiken kehityksen keskellä. Tämän tyyppisten

keskustelufoorumeiden voisi ajatella toimivan keskusteluyhteisön lisäksi tavallaan vertaistukiryhmänä, jolla ehkä on vaikutusta siihen, miten, mitä ja miten käsiteltäviä asioita tuodaan esille. Keskustelua käydään avoimesti eikä negatiivisia tunteita tai mielipiteitä piilotella. Onnellisuusmuurin olemassaoloa on hyvä pohtia tässäkin. Voisiko olla niin, ettei aikuiseksi kasvamassa olevilla ole samanlaista tarvetta pitää fasadia yllä kuin aikuisilla ehkä on. Toisaalta nettikeskusteluissa on ehkä helpompi tunnustaa myös ikävämpiä asioita, koska tavallaan tehdään se anonyymisti. Se mistä avaudutaan tämänkaltaisissa keskusteluissa, voidaan piilottaa reaali maailman kanssaihmisiltä.

Aikuistumisprosessiin kuuluu monenlaisia vaiheita. Prosessin keskellä elävä voi tuntea voimakkaitakin paineita, mutta voi miettiä kuinka ”ankaria” tai määrääviä ne ovat verrattuna elämän joissain muissa vaiheissa esiintyviin paineisiin. Toisaalta, vaikuttaako pelkkä ikä ja elämänvaihe niinkään siihen, mitä tuodaan julki ja mistä vaietaan. Elämän kokeminen on niin tilannesidonnaista ja tapauskohtaista, että monikin eri tulkinta voi olla validi.

Media käsittelee ikää, aikuistumista ja aikuisuutta monesti sillä tavoin, että viestiksi välittyy ikuisen elämän haluaminen koska ei haluta ikääntyä. Voi hyvin olla myös niin, etteivät kaikki aikuistumista vastaan pyristelevät halua olla kuolemattomia. He haluavat vain olla vapaita ja huolettomia, vailla vastuita ja velvoitteita. Aikuistuminen voidaan kokea negatiivisten tunteiden kautta elämässä epäonnistumiseksi. Samaan aikaan toisaalla aikuistumisprosessia odotetaan, sitä käydään läpi ja siinä kasvetaan ihmisenä.

Keskusteluja lukiessa ja niitä analysoidessa huomaa kaksi asiaa. Maailma on muuttunut, ihmisen sosiaalinen ympäristö on hyvin erilainen nyt verrattuna esimerkiksi kahden edellisen sukupolven kasvu ympäristöön. Toisaalta, mikään ei ole muuttunut. Samat aiheet askarruttavat tänäkin päivänä kuin aikaisemmin. Olenko aikuinen ja millainen on aikuinen. Olenko ”normaali” ja olenko riittävä. Keskusteluista välittyy kuva jalat maassa ja pää välillä pilvissä olevista ihmisistä, jotka elävät aikuistumisprosessin keskellä tietoisesti reflektoiden itseään ja ympäristöään. Tulkitsen puheenvuorot hyvin tiedostaviksi. Erilaisille keskustelufoorumeille kirjoittaminen varmaan myös tukee tiedostamista ja ehkäpä jopa kannustaa siihen, joten pidän niitä hyvinä ja merkittävinä välineinä matkalla aikuisuuteen. Tulkitsen aineistoa niin, että ympäröivä todellisuus on muuttunut ihmistä enemmän. Korkea teknologiakaan ei poista kasvamisen kipukohtia.

Kuvailin ja tulkitsin tutkimusaineistoa Jeffrey Jensen Arnettin teorian orastavasta aikuisuudesta (emerging adulthood) valossa. Keskusteluiden eri teemojen kautta piirtyi kuva suomalaisten nuorten (naisten) käsityksistä aikuisuudesta ja aikuistumisesta. Aineistosta oli luettavissa kasvuprosessin eri vaiheita ja arvomaailmaan liittyvää pohdintaa.

Aineistoa keskusteluissa on määrällisesti paljon ja se näyttäisi tarjoavan mahdollisuuksia monenlaisiin muihinkin tutkimustapoihin. Keskustelut näin teksteistäkin luettuina muistuttivat todella hyvin puhuttua keskustelua. Niihin uppoaa hyvin ja mielellään. Luulisin, että ainakin tietäntyyppisiin tutkimuskysymyksiin voi olla helpompi saada vastaukset tällä tavoin kirjallisesti anonyyminä. Näitä puheenvuoroja tuotettaessa niitä ei ehkä ollut ajateltu tuotettavan millekään tietylle ryhmälle, vaikka keskustelufoorumi on kaikille avoinna. Tämä saattaa olla vapauttavaa ja voi rohkaista kannanottoihin, joita ei ehkä kasvotusten ilmaistaisi. Keskustelupalstat voivat olla myös jollekulle ainoa tapa avautua ja siten hyvin merkittävässä asemassa. Kommunikointi voi myös toisille olla helpompaa kirjallisesti, vaikka keskustelukumppaneita olisikin olemassa. Kuulan (2006, 184- 187) mukaan keskusteluihin osallistumiselle voi olla useita syitä. Verkkoympäristön anonyymiys voi laskea kynnystä osallistumiseen. Verkossa voi olla myös epärehellinen tai rehellinen ja avoin jopa liiallisuuksiin asti. Tutkimusaineistona olleissa keskusteluissa henkilökohtaisuus rajoittui mielipiteeseen aina kulloiseenkin käsiteltävänä olevasta asiasta.

Tämä tutkimus valottaa sitä, miten aikuistumista käsitellään eri aihealueiden kautta keskustelupalstalla. Oma identiteettiä rakennetaan myös osin näiden keskusteluiden kautta. Puheenvuorot kertovat nuorten arvomaailmasta ja oman itsen määrittämisestä. Olisi hyvä miettiä, pitäisikö tehdä enemmän Jensen Arnettin teorian viitoittamaa tutkimusta. Tällöin annettaisiin syvempi merkitys tälle ainutlaatuiselle elämänvaiheelle ihmisen elämässä omana, arvokkaana vaiheenaan pelkän siirtymävaiheen sijasta.

LÄHDELUETTELO

Beck, Ulrich, Giddens Anthony, Lash, Scott: Nykyajan jäljillä: refleksiivinen modernisaatio. Vastapaino Tampere 1995.

Bourdieu, Pierre: Sosiologian kysymyksiä. Vastapaino 1987 Tampere.

Brofenbrenner, U: The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, ma: Harvard University Press 1979.

Buhler, Charlotte: Der menschlich Lebenslauf als psychologisches Problem. Leipzig 1933 Hirzel.

Caspi, A: Personality development across the life course. In N. Eisenberg (ed) Handbook of child psychology: Vol 3. Social, emotional, and personality development (5th ed.). New York 1998. John Wiley & Sons.

Erikson, Erik H. (ed.): Adulthood. W.W. Norton & Company New York 1978.

Featherstone, Mike & Mike Hepworth: The midlifestyle of "George" and "Lynne": Notes on a Popular Strip. Teoksessa Featherstone, Mike, Mike Hepworth & B.S. Turner (toim.): The Body: Social Process and Cultural Theory. Sage 1991 London.

Giddens, Anthony: Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Nykyajan jäljillä: refleksiivinen modernisaatio. Vastapaino Tampere 1995.

Harinen, Päivi: Valmiiseen tulleet. Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta. Nuorisotutkimusseura 2000 Helsinki.

Havighurst, Robert J. : History of developmental psychology: Socialization and personality development through the life span. Teoksessa P.B. Baltes & K. W. Schaie (toim.): Life-span developmental psychology. Personality and Socialization (s. 3- 24) New York 1973 Academic Press.

Hoikkala, Tommi: Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe- ja kulttuurimallit. Oy Gaudeamus Ab. Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 1993.

Jensen Arnett, Jeffrey : Emerging adulthood. The Winding Road from the Late Teens through the Twenties. Oxford Press 2004.

Kangas, Ilka & Nikander, Pirjo (toim.): Naiset ja ikääntyminen. Gaudeamus. Tammer-Paino Oy Tampere 1999.

Kuula, Arja: Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2006. Vastapaino Tampere 2006.

Kuusinen, Jorma: Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa Lyytinen, Paula, Korhonen, Mikko, Lyytinen, Heikki (toim.) : Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. WSOY Helsinki 2006.

Levinson, D. J., Darrow, C., Klein, E.B., Levinson M.H. & McKee, B. : The seasons of a man's life. New York 1978 Knopf.

Lyytinen, Paula , Korhonen, Mikko , Lyytinen, Heikki (toim.) : Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. WSOY Helsinki 2006.

Mead, Margaret: Ikäryhmien ristiriidat. Sukupolvikuilun tutkimista. Otava 1971 Helsinki.

Merton, R: The Matthew effect in science: The reward and communications systems of science, 199, 55-63. Teoksessa Settersten , Richard A. Jr. (ed.): Invitation To The Life Course: Toward New Understandings of Later Life. Baywood Publishing Company Inc. Amyville New York 2003.

Neugarten, B.L.: Adult personality: Toward a psychology of the life cycle. Teoksessa B.L. Neugarten (toim.) Middle age and ageing. Chicago 1968. University of Chicago Press.

Nikander, Pirjo: Elämänkaaresta elämäkulkuun. Iän muuttuva merkitysmaailma. Teoksessa Kangas, Ilka & Nikander, Pirjo (toim.): Naiset ja ikääntyminen. Gaudeamus.

Tammerpaino Oy Tampere 1999.

Perho, Hannu ja Korhonen, Merja: Siirtymien sijoittuminen ja sisältö varhaisaikuisuudessa. Lyytinen, Paula , Korkiakangas, Mikko , Lyytinen, Heikki (toim.) : Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. WSOY Helsinki 2006.

Raitanen, Marko: Aikuistuminen. Uusi vaihe elämässä vai elämä vaiheessa? Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki : Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Vastapaino Tampere 2005. Juvenes Print Tampere 2007.

Riley, M.W., Kahn, R.L. & Foner, A (eds) Age and structural lag: Society's failure to provide meaningful opportunities in work, family and leisure. New York 1994. John Wiley & Sons.

Sankari, Anne ja Jyrkämä, Jyrki (toim) : Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Vastapaino Tampere 2005. Juvenes Print Tampere 2007.

Settersten, Richard A Jr.: Propositions and Controversies in Life-Course Scholarship. Teoksessa Settersten , Richard A. Jr. (ed.): Invitation To The Life Course: Toward New Understandings of Later Life. Baywood Publishing Company Inc. Amyville New York 2003.

Ziehe, Thomas: Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Vastapaino 1991 Tampere.

9 keskustelua suomalaisen Cosmopolitan – lehden nettisivustosta tulostettuna 10.10.2007

Ihmiset ja ilmiöt: Minkä ikäinen haluaisit olla
Ajan kuluminen
Vanhuus
Mihin pyrit elämässäsi
Muutto lapsuudenkodista uuteen asuntoon

Yleinen keskustelu: Minkä ikäiseltä näytät
Miten minusta parempi ihminen

Terveys ja hyvä olo: Onko sinulla paineita tulevaisuudesta

Muoti ja kauneus: Mitä haluaisitte muuttaa itsessänne